

לקוטי תורה • פרשת מטות • מאמר 6

החלצו מאתכם וגו'

”היחלצו מאתכם”

מדין, ששמו מבטא מריבה, הוא שנאת חינוך: כוח הפירוד, ההפך הישיר משם הוי', שבו גם הפכים נעשים לאחד. המלחמה נגדו היא "נקמת הוי'", ומנצחים בה רק באמצעות שני סוגי השלום שהתורה עושה — למעלה ולמטה, בעולמות ובנפש — עד שכל ישראל נעשים לאחד, "כאיש אחד".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/6](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/6)

הנקודה

מדין, ששמו מבטא מריבה, הוא שנאת חנם: כוח הפירוד, ההפך הישיר משם הוי", שבו גם הפכים נעשים לאחד. המלחמה נגדו היא "נקמת הוי", ומנצחים בה רק באמצעות שני סוגי השלום שהתורה עושה — למעלה ולמטה, בעולמות ובנפש — עד שכל ישראל נעשים לאחד, "כאיש אחד".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע משה אומר "היחלצו", הפונה לכולם; מדוע המלחמה היא "נקמת הוי"; ומדוע הפסוק אומר "לכל מטות". מדין הוא הקליפה של המריבה, שנאת החנם שבגללה נחרב בית המקדש השני. מכיוון שאין זה רע גמור ואנשים מצדיקים אותו, הגלות שנגרמה בעטיו נמשכת הרבה יותר משבעים השנים שבהן תוקנו שבע המדות הרעות שהביאו לחורבן בית המקדש הראשון. הוא מנוגד לשם הוי", שהוא "אחד": בו מתאחדים הפכים. היו"ד, המבטאת צמצום וחכמה, והה"א, המבטאת התפשטות ובינה, מתחברות באמצעות קוצו של יו"ד — אור שלמעלה משתיהן, הנמשך באמצעות התורה: שלום בפמליא של מעלה. הוי"ו והה"א האחרונה מתחברות כשהשמאל נכלל בימין, והחומרה משרתת את החסד, כפי שניכר בעונשי התורה ובפרטיה המדוקדקים: שלום בפמליא של מטה. בנפש, עניינים אלה הם שליטת המוח על הלב וזיכוך מדות הנפש הבהמית עד שהן נעשות מדות הנפש האלקית. לכן כל יהודי צריך להילחם במדין שבתוכו, ורק האחדות של כולם, באמצעות משה, מביאה על מדין את האור של "שלימותא דכולא".

מבנה

1	השאלות	11
	מדוע "היחלצו", מדוע "נקמת הוי", ומדוע "לכל מטות". מדין הוא ההפך משם הוי"; הקליפה שלו הוכנעה באמצעות יתרו עוד לפני מתן תורה, והתורה עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה.	
2	שנאת חנם והגלות הארוכה	4-21
	בית המקדש הראשון נחרב בשל חטאים ששורשם בשבע המדות הרעות, כנגד שבעת העמים, שתוקנו במשך שבעים שנה; בית המקדש השני נחרב בשל שנאת חנם, המריבה של מדין, המתנגדת לאחדות האלוהית. מכיוון שהרע הזה נסתר ואנשים מצדיקים אותו, כמו פסולת דקה או דין מסופק, זיכוכו נמשך זמן רב הרבה יותר.	
3	היו"ד, הה"א וקוצו של יו"ד	6-51
	הבריאה יש מאין הצריכה צמצום — נקודת היו"ד — לפני התפשטות הה"א. ההפכים האלה, חכמה ובינה, מתחברים באמצעות קוצו של יו"ד, אור שלמעלה משניהם, הנמשך באמצעות לימוד התורה: שלום בפמליא של מעלה, וזו הסיבה שהתורה נקראת "שלום".	
4	השמאל נכלל בימין	9-71
	לשש המדות, הוי"ו שבשם, יש מקבילות של רע הניזונות מקו השמאל. התיקון הוא שהשמאל ייכלל בימין, כפי שניכר בעונשי התורה, המתקנים את החוטא, ובפרטיה המדוקדקים — גבורות המשרתות את החסד: שלום בפמליא של מטה.	
5	מוח ולב	16-101
	בנפש, החכמה שבמוח, שהיא בחינת מים, מביאה ביטול רצון וענווה שנשארים לאורך זמן; והבינה שבלב, שהיא בחינת אש, מביאה אהבה בוערת. המוח צריך לשלוט על הלב, הרצוא צריך להוביל לשוב, ולימוד התורה, הממשיך רצון שלמעלה מן השכל, מאחד ביניהם, כך שהאהבה נעשית נתינה עצמית.	

יש לזכור את מדות הנפש הבהמית, השמאל, עד שייכללו במדות הנפש האלקית, הימין, ואף להפוך את היצר הרע לאהבת ה'. הדבר נעשה באמצעות הדעת הנמשכת על ידי התורה, ובאמצעות המצוות, ובייחוד צדקה, העושה שלום למעלה בין הנותן למקבל.

המלחמה היא "נקמת הוי" מפני שהפירוד מנוגד לשם האחדות; "היחלצו", מפני שכל אדם צריך להילחם בו בתוכו; "לכל מטות", מפני שאחדות למטה מושכת אור משורש המטות שלמעלה. באמצעות משה, מקור האחדות, נעשו החיילים "כולם שקולים", וכך גברו על מדין.

שנאת חינם שנאת חנם

שנאה שאין לה סיבה, החטא שבגללו נחרב בית המקדש השני. המאמר מזהה אותה עם מדין (מדון, מריבה): אין זה רע גמור, אך זהו מקור הרע וההפך של האחדות האלוקית. מכיוון שאנשים מצדיקים אותה בעיני עצמם, הם כמעט אינם שבים ממנה, ולכן גלותה ארוכה.

הפמליא של מעלה והפמליא של מטה פמליא של מעלה ופמליא של מטה

שתי המערכות שבהן לימוד התורה "עושה שלום". למעלה: חיבור היו"ד והה"א, חכמה וכינה, שבנפש הן המוח והלב. למטה: חיבור הוי"ו והה"א האחרונה, כשהשמאל נכלל בימין; בנפש, זהו זיכרון הנפש הבהמית עד שהיא נכללת בנפש האלקית.

קוצו של יו"ד קוצו של יו"ד

הנקודה הקטנה שמעל לאות יו"ד, המייצגת בחינה שלמעלה מחכמה — כתר — ומחברת את היו"ד והה"א, הפכים שאינם יכולים להתאחד בכוחות עצמם. בנפש, זו הבחינה של רצון שלמעלה מן השכל, שלימוד התורה ממשיך.

השמאל נכלל בימין שמאלא אתכליל בימינא

ביטוי מן הזוהר לחומרה הנכללת בחסד ומשרתת אותו. זהו יסוד התורה, כפי שניכר בעונשיה, המתקנים את החוטא, ובפרטיה המדוקדקים; בנפש, זהו זיכרון מדות הנפש הבהמית עד שהן נעשות מדות הנפש האלקית.

רצוא ושוב רצוא ושוב

הכיסופים הנוערים שבלב אל ה', והחזרה לעבודת ה' מיושבת. המוח צריך לשלוט על הלב, כדי שהרצוא יוביל לשוב ושהענווה תגבר על ההתלהבות.

שלימותא דכולא שלימותא דכולא

ה' כולל הכול ונקרא "כול"; אורו שורה במקום שיש בו התכללות הדדית למטה. הוא נעלה בהרבה משורשו של מדין, ולכן האחדות מציבה את ישראל "מעל" מדין.

קטע 1 • 11

השאלות

1 החלצו מאתכם^{1,2} וגוי. וצי"ל דהלי"ל [דהוה ליה למימר] יחלצו כי החלצו משמע כולכם וכיון שנאמר מאתכם דהיינו מקצתם אלף למטה אי"כ הלי"ל [הוה ליה למימר] יחלצו.

"היחלצו מאתכם" וגוי. צריך להבין זאת, שהרי היה צריך לומר "יחלצו": "היחלצו" משמעו שכולכם תיחלצו, וכיון שנאמר "מאתכם", כלומר מקצתכם — "אלף למטה" — היה צריך לומר "יחלצו".

המאמר פותח בציווי של משה להתכונן למלחמה במדין. הצורה "היחלצו" היא ציווי המופנה לכולם, אך בהמשך הפסוק נאמר "מאתכם", ובפסוק הבא מצטמצם הכוח לאלף מכל שבט. אם נבחרו רק מקצת הגברים, היה צריך לומר "יחלצו" — כלומר, שיימצאו אנשים שייצאו חמושים.

גם מהו ענין נקמת הוי' במדין. גם מהו לכל מטות³ והלי"ל [והוה ליה למימר] מכל מטות. אך הנה בחינת מדין הוא ממש נגד בחי' שם הוי'

גם צריך להבין מה פירוש "נקמת הוי' במדין", ומה פירוש "לכל המטות": היה צריך לומר "מכל המטות". אך בחינת מדין עומדת ממש כנגד בחינת שם הוי';

שתי שאלות נוספות: מדוע המלחמה נקראת "נקמת הוי'", ומדוע נאמר בפסוק הבא "לכל המטות" ולא "מכל המטות", כפי שהיה צפוי אילו נלקחו רק מקצתם? התשובה מתחילה מעיקרון שהמאמר יבאר בהרחבה: מדין הוא ההפך הישיר של שם הוי'.

ולכן קודם מתן תורה היה צי"ל הכנעת קליפת מדין ע"י יתרו כהן מדין⁴ שאמר עתה ידעתי^{5,6} כו' (כמ"ש בזהר ר"פ יתרו ס"ז ב').

ולכן, לפני מתן תורה היה צריך להכניע את קליפת מדין באמצעות יתרו, כהן מדין, שאמר: "עתה ידעתי" וגוי' (כמו שכתוב בזהר, בתחילת פרשת יתרו, ס"ז ע"ב).

מכיוון שמדין מתנגד לשם הוי', היה צריך להכניע את קליפתו, כוח ההסתר שמאחוריו, לפני שניתנה התורה. הדבר נעשה כאשר יתרו, כהן מדין עצמו, בא והודה: "עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים". הוזהר אומר שרק לאחר מכן התגדל כבודו של ה' למעלה ולמטה, וניתנה התורה.

והענין ע"ד משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה]⁷ דבשעת מתן תורה נתקבצו כל האומות כו' עד שפתחו כולם ואמרו ה' עוז לעמו יתן⁸ ה' יברך את עמו בשלום וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] שהעוסק בתורה משים שלום⁹ בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה.

והענין הוא על דרך מה שאמרו רבותינו ז"ל, שבשעת מתן תורה התכנסו כל האומות וכו', עד שכולם פתחו ואמרו: "ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום". וכמו שאמרו רבותינו ז"ל, העוסק בתורה עושה שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה.

התלמוד מספר שכאשר ניתנה התורה, התכנסו מלכי האומות בבהלה למשמע הרעש, עד שנודע להם מה גרם לו והם הכריזו: "ה' יברך את עמו בשלום". התורה קשורה לשלום: חז"ל אומרים שמי שעוסק בתורה עושה שלום בשני עולמות — "הפמליה של מעלה" ו"הפמליה של מטה" — ושני סוגי השלום הללו הם נושאו של המאמר.

קטע 2 • 211-4

שנאת חנם והגלות הארוכה

2 ולהבין ב' שלומות הללו צ"ל דהנה בחורבן בהמ"ק [בית המקדש] ראשון אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ויתר הקב"ה על¹⁰ עבודת כוכבים וג"ע [וגילוי עריות] וש"ד [ושפיכות דמים] ולא ויתר על ביטול תורה^{11,12} וחורבן בית שני היה רק בשביל עון שנאת חנם לבד.¹³

כדי להבין את שני [סוגי] השלום הללו, יש לומר: על חורבן בית המקדש הראשון אמרו חז"ל שהקדוש ברוך הוא ויתר על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא ויתר על ביטול תורה; ואילו בית המקדש השני חרב רק בגלל עוון שנאת חנם בלבד.

כדי להסביר את שני סוגי השלום, אדמו"ר הזקן משווה בין שני החורבנות. על בית המקדש הראשון אומרים חז"ל שהקדוש ברוך הוא ויתר אפילו על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו על מה שלא ויתר היה ביטול תורה; בית המקדש השני, שבדורו עסקו בתורה ובמצוות, חרב רק בגלל שנאת חנם.

3 וא"כ למה עכשיו אריכות הגלות שבית המקדש חרב יותר מי"ז מאות שנה. וגלות בבל שהיה מפני עבירות חמורות הנ"ל אעפ"כ [אף על פי כן] היה רק שבעים שנה.

אם כן, מדוע הגלות הנוכחית ארוכה כל כך, עד שבית המקדש עומד בחורבנו יותר מאלף ושבע מאות שנה? ואילו גלות בבל, שכאה בעקבות העבירות החמורות שהוזכרו לעיל, נמשכה בכל זאת שבעים שנה בלבד.

אם חטאי בית ראשון היו החמורים ביותר, מדוע הגלות הנוכחית, שכאה בעקבות חורבן בית שני, נמשכה יותר מאלף ושבע מאות שנה, בעוד גלות בבל לאחר חורבן בית ראשון נמשכה שבעים שנה בלבד? המספר משקף את זמנו של אדמו"ר הזקן.

אך הענין הוא כי הנה בשבעה אומות שהיו בארץ בעת שבאו אבותינו לארץ הכנעני והחתי כו' נאמר והיה אשר תותירו מהם¹⁴ כו' כי הם היו שבע מדות הרעות

אך ההסבר הוא כך: על שבע האומות שהיו בארץ כאשר באו אבותינו אל הארץ — הכנעני והחתי וכו' — נאמר: "והיה אשר תותירו מהם..." וכו'; שכן הן היו שבע המדות הרעות.

התשובה מתחילה בשבע אומות כנען. התורה מזהירה שכל מי מהן שייוותר בארץ יצר את ישראל; אדמו"ר הזקן מסביר שבשורשן הרוחני, שבע האומות הן שבע המדות הרעות, המקבילות לשבע המדות הקדושות.

לכן כשחטאו ישראל אז בבית ראשון ונתגברו בהם השבע מדות הרעות אלו מפני שהשאירו מהם וכמ"ש

לכן, כאשר חטאו ישראל אז, [בתקופת] בית ראשון, והתחזקו בהם שבע המדות הרעות הללו מפני שהותירו מהן [בארץ], כפי שנאמר

מכיוון שישראל לא גירשו את האומות האלה לחלוטין, המדות הרעות שהן מייצגות התחזקו בעם בתקופת בית ראשון.

(בשופטים ס"א וס"ב) ואתם לא תכרתו ברית כו' ולא שמעתם בקולי¹⁵ כו' ומחמתם נכשלו בעבירות חמורות הנ"ל.

(בספר שופטים, פרקים א' וב'): "ואתם לא תכרתו ברית..." וכו', "ולא שמעתם בקולי..." וכו'; ובגלל נכשלו בעבירות החמורות שהוזכרו לעיל.

בספר שופטים מסופר שהעם כרת בריתות עם יושבי הארץ ולא שמע בקול ה', ונאמר לו שהאומות האלה יהיו לו למוקש. בעקבות המדות הללו הגיעו ישראל לעבירות החמורות של תקופת בית ראשון.

ע"כ היה הגלות בכל שבעים שנה שעיי' נתקנו שבע מדות¹⁶ הנ"ל לכל מדה עשר שנה כי כל אחד כלולה מעשר.

לכן נמשכה גלות בכל שבעים שנה, וכאמצעותה תוקנו שבע המדות שהוזכרו לעיל: עשר שנים לכל מדה, שכן כל אחת כלולה מעשר.

שבעים שנות גלות בכל תיקנו את אותן שבע מדות. כל מדה כלולה מכל עשר הבחינות, ולכן שבע מדות כפול עשר הן שבעים שנה.

אך בבית שני לא היה החטא במדות הרעות עצמן כ"א בשנאת חנם והיא קליפת מדין שאינה נחשבת משבעה עממין הנ"ל ואינו רע גמור כמו תאות רעות כו' ניאוף.

אך בבית שני החטא לא היה במדות הרעות עצמן, אלא בשנאת חנם; והיא קליפת מדין, שאינה נמנית עם שבע האומות שהוזכרו לעיל, ואינה רע גמור כמו תאוות רעות וכו', [כגון] ניאוף.

חטא בית שני היה מסוג אחר: שנאת חנם, שאדמו"ר הזקן מזהה עם קליפת מדין. מדין אינה אחת משבע האומות, והמידה שהיא מייצגת אינה רעה גמורה, כמו תאוה.

כִּי־א שְׁנֵאת חֲנָם שְׁזָהוּ לְשׁוֹן מִדִּין רִיב וּמִדּוֹן¹⁷ וּמִדָּה זֹא אַעֲיִפּ [אף על פי] שְׁאִינָה רַע גָּמֹר אֵךְ הוּא מִקּוֹר הַתְּהוּוֹת הָרַע¹⁸ וְהוּא גִיכּ הַפֶּךְ הַקְּדוּשָׁה הָאֱלֹקִית (וְעִי' [וְעִי'ן] בִּזְהָר וִיקְרָא דִּי"ו ע"ב)

אלא [החטא היה] שְׁנֵאת חֲנָם, שֶׁכֵּן זֶהוּ פִּירוּשׁ הַשֵּׁם מִדִּין: רִיב וּמִדּוֹן. וּמִדָּה זֹא, אֵף שְׁאִינָה רַע גָּמֹר, הִיא בְּכָל זֹאת הַמִּקּוֹר שֶׁמִּמֶּנּוּ נֹוצַר הָרַע, וְהִיא גַם הַפּוּכָה מִן הַקְּדוּשָׁה הָאֱלֹקִית (וְעִינּוּ בִּזְהָר, וִיקְרָא, ט"ז ע"ב),

השם מדין נקרא על שם מדין, כלומר מריבה. שְׁנֵאת חֲנָם אינה רַע גָּמֹר כשלעצמה, ובכל זאת היא השורש שֶׁמִּמֶּנּוּ צִוּמָה הָרַע וְהִיא מִנּוֹגֶדֶת לְקְדוּשָׁה; הַקֵּטַע בִּזְהָר הַמּוּבָא כֹּאן מִפְּרֵשׁ אֶת "נִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹף" עַל מִי שֶׁמִּפְּרִיד אֶת הָאֲחָדוֹת שֶׁלִּמְעַלָּה.

שְׁהִיא דוֹקָא בַּחֲנִינָת אֲחָדוֹת וְהַתְּכַלְלוֹת שֶׁהוּא יִסּוֹד כָּל הַתּוֹרָה כִּמְיֵשׁ הַלֵּל הַזֶּקֶן דַּעֲלֵךְ סִנִּי¹⁹ כּוֹי וְאִידֵךְ פִּירוּשָׁא הוּא

שְׁהִיא דוֹקָא בַּחֲנִינָת הָאֲחָדוֹת וְהַתְּכַלְלוֹת, יִסּוֹד הַתּוֹרָה כּוֹלָה, כִּפִּי שְׁאִמֵּר הַלֵּל הַזֶּקֶן: "מָה שֶּׁשְּׁנוֹא עֲלֶיךָ... וְכוּ", "וְאִידֵךְ פִּירוּשָׁא הוּא".

הַקְּדוּשָׁה הִיא אֲחָדוֹת, שְׁבָה כָּל חֵלֶק נִכְלָל בָּאֲחֵרִים. כִּשְׁבָא גַר וּבִיקֵשׁ מֵהַלֵּל לִלְמַדוֹ אֶת הַתּוֹרָה כּוֹלָה עַל רֵגֶל אַחַת, הַשִּׁיב: "מָה שֶּׁשְּׁנוֹא עֲלֶיךָ אֶל תַּעֲשֶׂה לַחֲבֵרְךָ", וְאֵת הַשָּׂאֵר הַגְּדִיר כְּפִירוּשׁ לִכְךָ. אַהֲבַת הַזּוּלָּת, הַהִפֵּךְ מִשְׁנֵאת חֲנָם, הִיא יִסּוֹד הַתּוֹרָה.

וְהִינּוּ מִשּׁוֹם דַּכָּךְ הוּא לִמְעַלָּה הוּיִי אֶחָד²⁰ בַּחֲיֵי אֲחָדוֹת וְהַתְּכַלְלוֹת אִיהוּ וְגִרְמוּהִי חַד^{21,22} כּוֹי הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַדַּעָה^{23,24} כִּי פִי אֶחָד אֵין פִּירוּשׁוֹ מֵהוּיִי [מֵהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ] יֵת דֵּהוּא נִקְרָא יַחֲדִיד

וְזֶהוּ מִשּׁוֹם שֶׁכֵּךְ הוּא לִמְעַלָּה: "הוּיִי אֶחָד" — בַּחֲנִינָת אֲחָדוֹת וְהַתְּכַלְלוֹת, "אִיהוּ וְגִרְמוּהִי" (הוּא וְכִלְיוֹ) חַד" וְכוּ, "הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַדַּעָה". מִשְׁמַעוֹת "אֶחָד" אִינָה מֵהוּתוֹ וְעִצְמוֹתוֹ יֵת, שְׁעֲלִיו נֹאמֵר "יַחֲדִיד";

הַדָּבָר מִשְׁקָף אֶת מָה שֶׁלִּמְעַלָּה: הוּיִי נִקְרָא "אֶחָד"; בְּתִיקוּנֵי זֹהָר נֹאמֵר שְׁבָאֲצִילוֹת "הוּא וְכִלְיוֹ אֶחָד"; וְהַרְמַב"ם אֹמֵר שֶׁהִי הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא עִצְמוֹ הַדַּעָה. הַמִּילָה "אֶחָד" כֹּאן אִינָה מֵתֵאֲרֶת אֶת עִצְמוֹתוֹ שֶׁל ה' מִצַּד עִצְמָה, שֶׁהַמִּילָה הַמֵּתֵאֲרֶמָה לֵה הִיא "יַחֲדִיד".

אֵךְ פִּי אֶחָד הִינּוּ אֶחָד בְּזִי רִקִּיעִים וְהָאָרֶץ^{25,26} וְלִמְעַלָּה הוּא בַּחֲנִינּוֹת ז' מִדּוֹת שְׁכוֹלִם בְּטִלִּים וּמִתְכַּלְלִים בְּאֶחָד וְעִיכּ בַּחֲיֵי מִדִּין וְנִרְגָן מִפְּרִיד²⁷ הוּא הַמִּנְגֵּד לְשֵׁם הוּיִי

אַלֵּא מִשְׁמַעוֹת "אֶחָד" הִיא אֶחָד בְּשִׁבְעַת הַרְקִיעִים וּבָאָרֶץ, שֶׁכִּנְגָדָם לִמְעַלָּה שְׁבַע הַמִּדּוֹת, וְכוֹלֵן בְּטִלוֹת וּנְכַלְלוֹת בְּאֶחָד. וְלִכֵּן בַּחֲנִינָת מִדִּין, וְ"נִרְגָן מִפְּרִיד", הִיא הַמִּתְנַגֶּדֶת לְשֵׁם הוּיִי,

אַלֵּא "אֶחָד" פִּירוּשׁוֹ אֲחָדוֹת בְּתוֹךְ רִיבּוּי: ה' אֶחָד בְּשִׁבְעַת הַרְקִיעִים וּבָאָרֶץ, שֶׁכִּנְגָדָם לִמְעַלָּה שְׁבַע הַמִּדּוֹת, וְכוֹלֵן בְּטִלוֹת וּנְכַלְלוֹת בְּאֶחָד. מִדִּין, "נִרְגָן מִפְּרִיד", הִיא כּוֹחַ הַפִּירוּד, וְלִכֵּן הִיא מִתְנַגֶּדֶת יִשִּׁירוֹת לְשֵׁם הוּיִי.

שהוא אחד שגם כל המדות וההפכיים כולם מתאחדין ובטלים באור הוי' כו' וע"כ גלות זה שהוא תיקון ובירור בחי' שנאת חנם משתהה זמן רב יותר.²⁸

שהוא אחד, כלומר שגם כל המדות וההפכים מתאחדים כולם ובטלים באור הוי' וכו'. ולכן גלות זו, שהיא תיקון ובירור של בחינת שנאת חנם, נמשכת זמן רב הרבה יותר.

באור הוי' מתאחדות גם מדות מנוגדות ובטלות. שנאת חנם היא ההפך מאחדות זו, ולכן הגלות שתפקידה לברר אותה נמשכת זמן רב הרבה יותר.

4 וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם כו' פי' נתגלה עוונם שהיה רע גמור ע"כ עשו תשובה ע"ז מיד.

וזהו שאמרו חז"ל: "הראשונים שנתגלה עוונם — נתגלה קצם" וכו'. כלומר, עוונם נתגלה משום שהיה רע גמור, ולכן עשו עליו תשובה מיד.

הגמרא מבחינה בין שני בתי המקדש: חטאי הבית הראשון היו גלויים, ולכן קץ גלותו נתגלה מראש; חטאי הבית השני לא היו גלויים, ולכן קצו נסתר. אדמו"ר הזקן מפרש את המילה "נתגלה" במשמעות של "רע באופן ברור": מכיוון שחטאי הבית הראשון היו רעים בעליל, העם שב מהם מיד.

משא"כ אחרונים שלא נתגלה עוונם דהיינו ענין שנאת חנם שכל אחד מטעה אי"ע [את עצמו] שאין זה עון גמור ע"כ לא נתגלה קצם מפני שאין מתחרטין כ"כ [כל כך] מזה

ואילו אצל האחרונים, שעוונם לא נתגלה — כלומר, עניין שנאת חנם, שכל אחד מטעה את עצמו לחשוב שאין זה חטא גמור — לכן קצם לא נתגלה, מפני שאין מתחרטים על כך כל כך.

שנאת חנם היא חטא נסתר, משום שכל אחד משכנע את עצמו שאין בה באמת פסול. מכיוון שכמעט אינם מתחרטים עליה, הם אינם שבים ממנה באמת, ולכן קץ הגלות הזאת אינו מתגלה.

(וכמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] ברכינו יונה רפ"ק [ריש פרק קמא] דברכות שלכך האשם שתי סלעים וחטאת בת דנקא^{29,30} דכיון שהאשם בא על ספק חטא אינו מתחרט כ"כ [כל כך] כו' ע"ש), או

(וכעין זה כתב רבנו יונה בתחילת הפרק הראשון של ברכות: לכן אשם שוה שני סלעים, וחטאת שווה דנקא, שכן מכיוון שהאשם בא על חטא מסופק, אין מתחרטים עליו כל כך וכו'; עיין שם). או

ההערה שבסוגריים מביאה הקבלה מדברי רבנו יונה: האשם הבא על חטא מסופק צריך להיות שווה לפחות שני סלעים, הרבה יותר מן החטאת הבאה על חטא ודאי, שערכה יכול להיות דנקא, משום שמי שאינו בטוח שחטא חש חרטה מועטה. לאחר מכן המשפט עובר להסבר נוסף.

כמו עדי"מ לברר הפסולת הדק צריך שהות יותר מן הפסולת הגס שהוא ניכר לכל שהוא פסולת.

כמו למשל, בירור הפסולת הדקה דורש זמן רב יותר מבירור הפסולת הגסה, שכולם מזהים כפסולת.

הסבר נוסף, בדרך משל: קל לזהות ולהסיר פסולת גסה, ואילו פסולת דקה המעורבת בתבואה דורשת זמן רב יותר לברירה.

וכן בדינים בגמרא א"צ [אין צריך / אינו צריך] עיון שהעורב אסור והיונה מותרת, אבל לברר דינים המסופקים שאין איסורין ניכר צריך טורח וזמן רב יותר בפלפול ועיון שאח"כ מכירין

וכך גם בדיני הגמרא: אין צורך בעיון כדי לדעת שהעורב אסור והיונה מותרת; אבל בירורם של דינים מסופקים, שבהם האיסור אינו ניכר, דורש מאמץ וזמן רב יותר של פלפול ועיון, שלאחריהם מזהים

כך גם בהלכה: מקרים ברורים, כגון העורב האסור והיונה המותרת, אינם דורשים לימוד; אך מקרים מסופקים מצריכים ניתוח ודיון ממושכים, עד שאפשר לקבוע שהדבר אסור.

שהוא אסור וכמ"כ [וכמו כן] תיקון ובירור עון שנאת חנם לפי שאינו נחשב כ"כ [כל כך] לרע גמור בעיני האדם מפני שמדמה ששונאו בדין ע"כ צריך ע"ז זמן רב.

שהוא אסור. וכך גם תיקון ובירור חטא שנאת חנם: מכיוון שבעיני האדם הוא אינו נחשב רע גמור כל כך, משום שהוא מדמה שהוא שונא את חברו בצדק, הדבר דורש זמן רב.

שנאת חנם היא כמו "הפסולת הדקה" וכמו "הדין המסופק": אדם השונא את חברו מדמה ששנאתו מוצדקת, ולכן אינו רואה בה רע. משום כך תיקון ובירור של חטא כזה דורשים זמן רב.

אך להבין קצת חומר ענין זה דשנאת חנם איך שהוא המנגד ממש לשם הוי'. והענין דשם הוי' נקי ע"ש [על שם] שמהוה מאין ליש.³¹

אך כדי להבין מעט את חומרת עניין שנאת חנם, וכיצד היא מנוגדת ממש לשם הוי', יש להקדים ששם הוי' נקרא כך על שם שהוא מהוה מאין ליש.

המאמר עובר כעת להסביר מדוע שנאת חנם חמורה כל כך: היא מנוגדת ישירות לשם הוי'. שם זה נקרא כך משום שהוא מהוה דברים מאין ליש, ובהמשך הפסקאות מוסבר כיצד אותיותיו מבטאות אחדות.

קטע 3 • 51-6

היו"ד, הה"א וקוצו של יו"ד

5 והנה ידוע הקושיא למה נקי ההתהוות מאין ליש הלא אדרבה הוא ית' היש האמיתי וכולא קמיה כלא חשיב³² ואין ואפס ממש.

והנה ידועה השאלה: מדוע מכנים את ההתהוות "מאין ליש"? הרי להפך: הוא יתברך הוא היש האמיתי, ו"כולא קמיה כלא חשיב" — הכול נחשב לפניו לכלום, ממש אין ואפס.

שאלה ידועה היא: מדוע מכנים את הבריאה "מאין ליש"? ה' הוא המציאות האמיתית, ולפניו כל הבריאה נחשבת לכלום, ולכן לכאורה היה צריך להפוך את הסדר.

אך הענין הוא משום שא"ס ב"ה כשמו כן הוא אין לו תחלה כו' ולכך כשהיה צ"ל המשכת האור להתהוות הנבראים בעלי גבול א"א להיות ע"י השתלשלות עילה ועלול שא"כ היה הכל בחי' בלי גבול, אך העניין הוא, שהרי אין סוף ברוך הוא הוא כשמו כן הוא: אין לו תחילה וכו'. לכן, כאשר היה צריך להימשך האור כדי להתהוות נבראים בעלי גבול, לא היה הדבר יכול להיעשות באמצעות השתלשלות של עילה ועלול, שכן אילו כך היה, הכול היה בבחינת בלי גבול;

התשובה היא שאין סוף, כשמו כן הוא, אין לו סוף ואין לו תחילה. אילו הנבראים היו מתהווים ממנו באמצעות השתלשלות הדרגתית של סיבה ומסובב, גם הם היו בלי גבול, כמו מקורם.

אלא צ"ל צמצום עצום בתחלה שיהיה הגילוי רק בחינת הארה מצומצמת לבד בכדי שאז יוכל להיות בחינת הארה זו מקור ושרש להתהוות עולמות בעלי גבול ושלא יתבטלו במציאות

אלא היה צריך להיות תחילה צמצום עצום, כך שהגילוי יהיה רק הארה מצומצמת, כדי שהארה זו תוכל להיות מקור ושרש להתהוות עולמות בעלי גבול, ושלא יתבטלו ממציאותם.

לכן היה צריך תחילה להיות צמצום גדול, צמצום והסתר, שישאיר רק הארה מוגבלת. רק אור מוגבל כזה יכול להיות מקור לעולמות סופיים, שאינם מתבטלים וחוזרים למקורם.

וזהו ענין היו"ד דשם הוי' שהוא בחינת צמצום ישת חשך סתרו³³ רק גילוי בחינת נקודה ויצא ככרם חצו³⁴ כו'

וזהו עניינה של היו"ד בשם הוי': היא בחינת צמצום, "ישת חושך סתרו" — גילוי של נקודה בלבד, "ויצא ככרם חצו" וכו'.

היו"ד, האות הראשונה בשם הוי', היא נקודה בלבד: היא מבטאת את הצמצום, "ישת חושך סתרו", ואת נקודת האור היחידה המבזיקה ממנו "ככרם".

ואחר היו"ד נמשך בחי' ה' שיש בו אורך ורוחב והוא בחי' סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית שכי"ז [שכל זה] נמשך אחר בחי' היו"ד.

ואחר היו"ד נמשכת בחינת ה', שיש בה אורך ורוחב. זוהי בחינת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין, למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית; כל זה נמשך לאחר בחינת היו"ד.

אחרי היו"ד באה ה', אות שיש לה אורך ורוחב, והיא מבטאת את התפשטות האור: הן סובב כל עלמין והן ממלא כל עלמין, הנמשכים בלי סוף למעלה ולמטה. כל ההתפשטות הזאת נמשכת מן הנקודה המצומצמת של היו"ד.

6 ולכן נקרא הבריאה יש מאין שמקור התהוות היש הוא ע"י בחי' מה שהוא אין וכלא חשיב לגבי מהותו ועצמותו שלמעלה מבחי' צמצום זה ועמ"ש בד"ה וירא ישראל.

לכן הבריאה נקראת "יש מאין": מקור התהוותו של היש הוא באמצעות בחינה שהיא "אין" ו"כלא חשיב" ביחס להווייתו ולעצמותו, שלמעלה מצמצום זה. ראו גם מה שנכתב במאמר המתחיל "וירא ישראל".

הבריאה נקראת "יש מאין" מפני שמקורה הוא ההארה המצומצמת שנותרה לאחר הצמצום, שנחשבת לאין ביחס לעצמותו של ה', שלמעלה מן הצמצום. כאן מופנים למאמר אחר, שבו הנושא מוסבר בהרחבה.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **כבריתו של עולם**³⁵ **ברישא חשוכא הוא בחינת הצמצום** [הצמצום] (וע' בזהר כ"ב בלק) (דקצ"א) **שפי' שחורי** [שחורה] **אני**³⁶ **שהוא בחי' היוד דלית ביה חיוורי והדר נהורא הוא בחי' ההתפשטות.**

וזהו שאמרו חז"ל: "כבריתו של עולם, ברישא חשוכא" — זו בחינת הצמצום (וראו בזהר, פרשת בלק, דף קצ"א), המפרש את "שחורה אני" כבחינת היו"ד, שאין בה לובן; "והדר נהורא" — זו בחינת ההתפשטות.

הגמרא אומרת שסדר הבריאה היה "תחילה חושך, ואחר כך אור". אדמו"ר הזקן מפרש את החושך כצמצום, כיו"ד, שעליה אומר הזהר בפרשת בלק, בפירוש "שחורה אני", שאין בה לובן; האור שבא אחר כך הוא ההתפשטות.

והנה הצמצום וההתפשטות הם ב' מדות ההפכיים וצריך שיהי' [שיהיה] בחי' ממוצע שיחבר ב' ההפכיים הללו

והנה, הצמצום וההתפשטות הן שתי מדות הפוכות, ולכן דרושה בחינה ממוצעת שתחבר ביניהן;

צמצום והתפשטות הם הפכים, ושני הפכים אינם יכולים להתחבר מעצמם. דרוש דבר שיתווך ביניהם.

והיינו ע"י בחי' שלמעלה משניהם שהוא המשכה מאור א"ס ב"ה דקמיה כחשכה כאורה³⁷ כי חשוכא ונהורא זהו שייך רק בבחינת ומדרגות ברייתו של עולם,

וזה נעשה באמצעות בחינה שלמעלה משניהם, כלומר, המשכה מאור אין סוף ברוך הוא, שלפניו "חשכה כאורה"; שכן החושך והאור שייכים רק לבחינות ולמדרגות של בריאת העולם,

הממוצע צריך לבוא מבחינה שלמעלה משניהם: אור אין סוף כפי שהוא לעצמו, שלפניו, כלשון הפסוק בתהלים, "חשכה כאורה". עצם ההבחנה בין חושך לאור שייכת רק לסדר הבריאה.

אבל קודם שנברא העולם לא שייך בחינות אלו ועיי המשכה מבחינה זו יוכל להיות קשר וחיבור בין שני ההפכיים עד שבחיי חו"ב [חכמה ובינה] שהן בחיי יו"ד וה"א נעשו

אבל לפני שנברא העולם לא שייכות בחינות אלה. באמצעות המשכה מבחינה זו יכול להיווצר קשר וחיבור בין שני ההפכים, עד שבחינות חכמה ובינה, שהן היו"ד והה"א, נעשות

לפני הבריאה אין הבחנות כאלה, ולכן אור שנמשך מאותה בחינה יכול לחבר בין הפכים. חכמה ובינה, היו"ד והה"א שבשם, הן זוג כזה של הפכים.

תרי"ן ריעין דלא מתפרשין³⁸ אע"פ [אף על פי] שהן בעצם ב' הפכיים ונקרא אין ויש ומ"מ עיי המשכה מאור א"ס ב"ה שלמעלה מבי הבחיי הם מתכללים והיו לאחדים והמשכה זו מרומזת בקוצו של יו"ד^{39, 40}

"תרי"ן ריעין דלא מתפרשין" — שני רעים שאינם נפרדים לעולם — אף שבמהותם הם שני הפכים, ונקראים "אין" ו"יש". ואף על פי כן, באמצעות המשכה מאור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה משתי הבחינות, הן נכללות זו בזו ונעשות לאחד. המשכה זו נרמזת בקוצו של יו"ד,

חכמה, ההברקה הראשונה של ההשגה, נקראת "אין", ובינה, ההבנה המפותחת שלה, נקראת "יש"; ואף על פי כן הזוהר מונה אותן "שני רעים שאינם נפרדים לעולם". הן מתאחדות רק באמצעות אור שמעל שתייהן, הרמוז בקצה הקטן שבראש היו"ד.

שהוא למעלה מעלה מבחיי היו"ד ועיי מתפשט ומתחבר היו"ד בה"א [בית הלל אומרים] וכמבואר בפרדס⁴¹ שהיו"ד יש לה ג' קוצין ומקוץ התחתון נמשך הה"א ובקוץ התחתון יש בחיי קוץ העליון⁴²

שהוא למעלה מעלה מבחינת היו"ד; ובאמצעות היו"ד מתפשטת ומתחברת עם הה"א. וכמבואר בפרדס, ליו"ד יש שלושה קוצין; מן הקוץ התחתון נמשכת הה"א, ובקוץ התחתון יש בחינה של הקוץ העליון.

קוצו של יו"ד ניצב למעלה מן היו"ד עצמה, ובאמצעות היו"ד מתפשטת לתוך הה"א. כפי שמבואר בפרדס, ליו"ד יש שלושה קוצין; הה"א נמשכת מן הקוץ התחתון, ובקוץ התחתון יש משהו מן הקוץ העליון, כך שכוח החיבור בא מלמעלה.

ונמצא שזה שיתפשט ויומשך היו"ד בה"א [בית הלל אומרים] נמשך עיי קוצו של יו"ד⁴³ שהוא למעלה מעלה מעצם בחיי היו"ד והוא הוא המחבר היו"ד עם הה"א

נמצא שהתפשטותה והמשכתה של היו"ד אל הה"א נעשות באמצעות קוצו של יו"ד, שלמעלה מעלה מעצם בחינת היו"ד; והוא המחבר את היו"ד עם הה"א.

לכן היו"ד מגיעה אל הה"א לא מכוחה שלה, אלא באמצעות הקוץ שלה, שנעלה מן היו"ד עצמה. החיבור בין חכמה לבינה בא מבחינה שלמעלה משתייהן.

(ועמ"ש בזה באריכות ע"פ לך לך^{44, 45} ועיין בזהר פי⁴⁶ ויקרא) (ד"ר [די יסודות] ע"ב ודי"א ע"ב) ובמק"מ
[ובמקדש מלך] שם בשם הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] שקוץ התחתון הוא הדעת

(ועינינו במה שנכתב על כך בהרחבה על הפסוק "לך לך"; וכן בזהר, פרשת ויקרא) (דפים י ע"ב וי"א ע"ב), ובמקדש
מלך שם, בשם רבי חיים ויטאל, שהקוץ התחתון הוא דעת;

הסוגריים מביאים מקורות נוספים. הוזהר על ויקרא מתאר את שלושת הקוצים של היו"ד, ומקדש מלך, פירוש על הוזהר, מביא בשם רבי
חיים ויטאל שהקוץ התחתון הוא דעת, הכוח המחבר.

והיינו שהדעת הוא המחבר חו"ב [חכמה ובינה] ועיין בזהר הרקיע ר"פ בראשית⁴⁷ גבי עאלת אות צי⁴⁸ כוי
ע"ש ובזהר פי אחרי (דע"ז [דעבודה זרה] ב') גבי

כלומר, הדעת היא המחברת בין חכמה ובינה. ועינינו בזהר הרקיע בתחילת פרשת בראשית, בעניין "נכנסה אות צי"
וכו'; ראו שם. וכן בזהר, פרשת אחרי (דף ע"ז ע"ב), בעניין

הדעת מחברת בין חכמה ובינה, כשם שהקוץ התחתון מחבר בין היו"ד לה"א. הטקסט מפנה גם לזהר הרקיע, לדברי הוזהר על האותיות
שבאו לפני ה' בעת הבריא, ובהן הצדיק, וכן לזהר על פרשת אחרי מות.

אלא במזל תליא חבורא דלהון⁴⁹ כוי ובסה"מ [ובספר הדרת מלך] (סי' קט"ו) בשם הלק"ת [הלקוטי תורה
(להאריז"ל)] [ובפרי עץ חיים] (שער הברכות פ"ג [פרק ג]) ע"פ ושבילך במים רבים⁵⁰ ועוד בסה"מ [בספר
הדרת מלך] (ריש סי' קנ"ו).

"אלא במזל תליא חיבורא דלהון" וכו'; וכן בספר הדרת מלך (סימן קט"ו), בשם ליקוטי תורה של הארי"י, ובפרי עץ
חיים (שער הברכות, פרק ג), על הפסוק "ושבילך במים רבים"; ועוד בספר הדרת מלך (תחילת סימן קנ"ו).

שם אומר הוזהר שחיבור היו"ד עם הה"א העליונה אינו תלוי בחסד אלא במזל, מדרגה שלמעלה משניהם, ולכן הם אינם נפרדים לעולם.
הרשימה ממשיכה עם הדרת מלך, המביא מדברי ליקוטי תורה של הארי"י, ועם פרי עץ חיים על הפסוק "ושבילך במים רבים".

ועי' עוד בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך קוץ. וזהו ענין שהעוסק בתורה משים שלום בפמליא של
מעלה כי

ועינינו עוד בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "קוץ". וזהו עניין מאמר חז"ל שמי שעוסק בתורה עושה שלום בפמליה
של מעלה:

המקור האחרון הוא הערך "קוץ" בערכי הכינויים, המילון למונחי קבלה שבפרדס. המאמר חוזר עתה לדברי חז"ל שלימוד התורה עושה
שלום בפמליה של מעלה.

הנה בחיי הגורם להיות השפעה זו מעצמות אי"ס ב"ה לחבר בחי⁵¹ י"ה הוא ע"י התורה וזהו או יחזיק במעוזי⁵² יעשה שלום לי שלום לי ממש

הגורם להמשכת השפעה הזה מעצמות אין סוף ברוך הוא, כדי לחבר את בחינת י"ה, הוא התורה. וזהו [פירוש] "או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי": שלום לי ממש,

התורה היא שממשיכה שפע מעצמות ה' כדי לחבר בין הי"ד לה"א. דברי ישעיהו נקראים "יעשה שלום לי" — בתוך שמו של ה' עצמו.

היינו בבחי' י"ה דשם הוי' והטעם הוא משום דאורייתא מחכמה נפקת⁵³ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל הקורא ושונה⁵⁴ הקב"ה קורא⁵⁵ ושונה כנגדו⁵⁶ וא"כ ממשיך שיהיה הקב"ה שהוא עצמות אי"ס ב"ה נמשך ומתלבש בהתורה דמחכמה נפקת

כלומר, בבחינת י"ה שבשם הוי'. הטעם לכך הוא ש"אורייתא מחכמה נפקת", וחז"ל אמרו: "כל הקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגדו". אם כן, הוא ממשיך [את השפע], כך שהקדוש ברוך הוא, שהוא עצמות אין סוף ברוך הוא, נמשך ומתלבש בתורה ש"מחכמה נפקת".

"לי" פירושו בין הי"ד לה"א שבשם הוי', כלומר, חכמה ובינה. התורה יוצאת מחכמה, וכאשר אדם לומד, הקדוש ברוך הוא "קורא ושונה כנגדו"; כך עצמות אין סוף נמשכת אל תוך התורה.

וזהו עוסק בתורה לשמה^{57,58} לשם התורה עצמה⁵⁹ וגם לשמה לשם ה' יען שעייז נעשה חיבור אותיות י"ה

וזהו העוסק בתורה לשמה: לשמה, לשם התורה עצמה; וגם לשמה — לשם ה"א, שכן על ידי כך נוצר חיבור בין האותיות י"ה.

כך מתבאר לימוד התורה לשמה, "לשמה". בפשטות פירושו לשם התורה עצמה; אדמו"ר הזקן דורש גם: לשם ה"א, שכן לימוד כזה מחבר את הי"ד עם ה"א.

ולכן נקי' התורה שלום^{60,61} (כי עייז נמשך בחי' ומדרגת הקוץ העליון כו' כי אורייתא מחכמה נפקת ושרשה ומקורה מבחינה שלמעלה מהחכמה כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם בחי' כתר תר"ך עמודי אור^{62,63}

ולכן התורה נקראת "שלום" (כי על ידה נמשכת בחינת ומדרגת הקוץ העליון וכו'; שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", ושרשה ומקורה מבחינה שלמעלה מהחכמה; כי תרי"ג מצוות התורה יחד עם שבע מצוות דרבנן הן בחינת כתר, תר"ך עמודי אור;

לכן התורה נקראת "שלום". שורשה למעלה מחכמה, בכתר: תרי"ג מצוות התורה ושבע המצוות מדרבנן מסתכמות בתר"ך, הגימטריה של כתר, והן נקראות "תר"ך עמודי אור".

וכמו העמוד שמחבר הגג עם הקרקע כך עייזי נעשה התחברות י"ה שיהי [שיהיה] נמשך ההמשכה ומתפשטת גם למטה כו' ועמ"ש בד"ה אחרי⁶⁴ הוי' אלקיכם תלכו⁶⁵ גבי ובקולו תשמעו ומ"ש בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] מענין או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי כו':^{66,67}

וכמו שעמוד מחבר את הגג עם הקרקע, כך באמצעות זה נעשה חיבור היו"ד והה"א, כדי שהשפע יימשך ויתפשט גם למטה וכו'. ועיין מה שכתוב במאמר הפותח "אחרי הוי' אלקיכם תלכו", על הפסוק "ובקולו תשמעו", ומה שכתוב במאמר הפותח "ביום השמע"צ", בעניין "או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי" וכו':

כשם שעמוד מחבר בין הגג לקרקע, כך המצוות מחברות את היו"ד והה"א ומורידות את השפע למטה. הסוגריים מסתיימים בהפניות לשני מאמרים נוספים העוסקים בנושא זה.

קטע 4 • 71-9

השמאל נכלל בימין

7 ב וענין השלום בפמליא של מטה הוא באותיות ו"ה שבשם. כי הנה כתיב לך ה' הגדולה והגבורה⁶⁸ כו' שהם ששה מדות עליונות וזהו בחי' הוי"ו דשם הוי"ה

ב. ענין השלום בפמליה של מטה הוא באותיות ו"ה של השם. שהרי כתוב: "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו' — אלו הן שש המידות העליונות, וזו בחינת הוי"ו בשם הוי'.

סעיף ב' עובר לעסוק בשלום בפמליה של מטה, השייך לאותיות ו' והי' האחרונות של השם. הפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה" וכו' מונה שש מידות, שש הספירות הרגשיות, המתאימות לווי"ו, שערכה המספרי שש.

והנה לעומת זה יש ג"כ ז' מדות הרעות ומקור ושרש יניקתם הוא מבחי' קו השמאל דקדושה וכמ"ש בזהר⁶⁹ דאית ימינא ואית שמאלא לעילא בסטרא דקדושה⁷⁰ ומקו השמאל משתלשל ונמשך יניקת החיצונים

והנה, כנגדן יש גם שבע מידות רעות, ומקור ושרש יניקתן הוא מקו השמאל שבקדושה. וכמו שכתוב בזהר, יש ימין ויש שמאל למעלה, בצד הקדושה; ומקו השמאל משתלשל ונמשכת יניקת הכוחות החיצוניים.

כנגד המידות הקדושות עומדות שבע מידות רעות. יניקתן מגיעה בסופו של דבר מקו השמאל, צד הגבורה שבקדושה. כפי שאומר הזהר, יש למעלה ימין ויש שמאל בצד הקדושה, ומן השמאל יונקים הכוחות החיצוניים את חיותם.

וכמו נהר דינור נמשך⁷¹ מזיעתן של חיות הרי הגיהנם נתהווה מפסולת הגבורות (ועמ"ש מענין זה בפי חקת ע"פ זאת חקת התורה^{72,73} כו')

וכשם שנהר דינור נמשך מזיעתן של החיות, כך הגיהנום נוצר מפסולת הגבורות (ועיינו במה שנכתב על עניין זה בפרשת חוקת, על הפסוק "זאת חוקת התורה" וכו').

הגמרא אומרת שנהר דינור נמשך מזיעתן של החיות, הישויות הקדושות שבמרכבה האלוהית. בדומה לכך, הגיהנום נוצר מ"פסולת" הגבורות, כוחות הדין והחומרה.

ולכן התיקון לזה הוא ע"י שצ"ל שמאלא אתכליל בימינא^{74,75} וכל התורה הוא על יסוד זה וכמ"ש בזהר ר"פ קרח⁷⁶ שמזה היה חטא קרח שלא רצה שיהיה שמאלא אתכליל בימינא כו' וזהו הפך יסוד התורה ולכן תיקונו של הדבר הוא בכך שהשמאל צריך להיכלל בימין; ועל יסוד זה עומדת התורה כולה. וכמו שכתוב בזהר בתחילת פרשת קורח, מכאן נבע חטאו של קורח, שלא רצה שהשמאל ייכלל בימין וכו' — והרי זה הפך יסוד התורה.

התיקון הוא שהשמאל ייכלל בימין — שהגבורה תתמתן באמצעות החסד — וזהו יסוד התורה כולה. הוזהר בפרשת קורח מסביר שהמחלוקת שלו נבעה מסירובו להניח לשמאל להיכלל בימין.

ולכן נק' התורה תורת חסד⁷⁷ וזהו ימינך ה' נאדרי בכח⁷⁸ ועי"י ימינך ה' תרעץ אויב.

לכן התורה נקראת "תורת חסד". וזהו [פירוש] "ימינך ה' נאדרי בכוח"; ועל ידי כך "ימינך ה' תרעץ אויב".

משום כך התורה נקראת "תורת חסד". בשירת הים, ה"כוח" מיוחס ליד ימין: הגבורה נכללת בחסד, ובאמצעות אותה הכללה עצמה היד הימנית "תרעץ אויב".

8 ועד"ז גם כל עונשי התורה עם היותן בחי' גבורות מ"מ הן כלולות בחסדים שהעונש הוא שע"י נעשה תיקון לנפש החוטא וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתן^{79,80} כו'.

וכך גם כל עונשי התורה, אף שהם בחינת גבורות, כלולים בכל זאת בחסדים: העונש מביא לתיקון נפשו של החוטא. וכמאמר חז"ל: "כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתן" וכו'.

בדומה לתורה כולה, גם עונשיה הם "שמאל הכלול בימין": אלה מעשים של חומרה, אך תכליתם חסד — לתקן את נפשו של החוטא. המשנה מלמדת שמי שחייב כרת, כלומר נגזר עליו להיכרת בידי שמים, וקיבל מלקות, נפטר מחיוב הכרת.

וכן אפי' [אפילו] עונש מיתת ב"ד [בית דין] ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] גבי עכן יעכרך ה' היום הזה⁸¹
היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב [לעולם הבא]⁸² נמצא העונש זהו לתקן נפשו.⁸³

כך גם בנוגע לעונש מיתת בית דין: חז"ל אמרו על עכן "יעכרך ה' היום הזה" — היום הזה אתה עכור, אך אינך עכור לעולם הבא. מכאן שהעונש נועד לתקן את נפשו.

גם הוצאה להורג בידי בית דין נועדה לתקן את הנפש. יהושע אמר לעכן: "יעכרך ה' היום הזה", וחז"ל פירשו: "היום הזה אתה עכור, אך אינך עכור לעולם הבא". מכאן מסיק אדמו"ר הזקן שהעונש נועד לתקן את נפשו.

משא"כ החטא עצמו הוא מר ממות וכמ"ש את החיים ואת הטוב⁸⁴ ואת המות ואת הרע. נמצא הרע גרוע מן המות (ועמ"ש מזה סד"ה ויקח קרח).⁸⁵

לעומת זאת, החטא עצמו מר ממוות, ככתוב: "את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע". נמצא שהרע גרוע מן המוות (ועיינו במה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "ויקח קרח").

הנזק האמיתי טמון בחטא, ולא בעונש. בפסוק "את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע", הרע נמנה אחרי המוות, כדבר חמור מן המוות; העונש הוא שמתקן את הנזק הזה.

נמצא בתורה כח"י שמאלא אתכלל בימינא משא"כ העונש שהיה קודם מתן תורה היה מבחי' גבורות ממש

נמצא שבתורה ישנה בחינת "שמאל הכלול בימין". לעומת זאת, העונש שהיה קיים לפני מתן תורה היה מבחינת גבורות ממש,

לכן עונשי התורה כוללים בתוכם חסד. לפני מתן תורה, העונש היה חומרה גמורה.

כמו גבי דור המבול ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] דור המבול אין להם חלק לעוה"ב [לעולם הבא] וכו' וכן בדור הפלגה.^{86, 87}

כמו בדור המבול: חז"ל אמרו "דור המבול אין להם חלק לעולם הבא" וכו', וכך גם בדור הפלגה.

המשנה אומרת שלדור המבול ולדור הפלגה, בוני מגדל בבל, אין חלק לעולם הבא. עונשם לא כיפר עליהם.

ונמצא העונש לא היה בשביל תיקון נפשו של החוטא וזהו גבורות גמורות (ואעפ"כ [ואף על פי כן] תכליתן חסד לטובת העולם בכלל וע' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] ר"פ שופטים)

נמצא שהעונש לא נועד לתקן את נפשו של החוטא, ואלה גבורות גמורות. ואף על פי כן, תכליתן חסד לטובת העולם בכלל (ועיינו ברמ"ז בתחילת פרשת שופטים).

עונשים אלה לא תיקנו את נפשות החוטאים, ולכן היו גבורות טהורות. אף על פי כן, מוסיפה ההערה שבסוגריים, תכליתם הייתה חסד לטובת העולם כולו; הדברים מפנים לרמ"ז, המקובל רבי משה זכות.

ובחיי זו שיהיה שמאלא אתכליל בימינא נקרא שלום בפמליא של מטה והוא ענין המתקת הגבורות בחסדים.

בחינה זו, שבה השמאל כלול בימין, נקראת "שלום בפמליא של מטה"; וזהו עניין המתקת הגבורות בחסדים.

הכללת השמאל בימין, כלומר הפיכת החומרה לחלק מעבודת החסד, נקראת "שלום בפמליא של מטה". במונחים קבליים, זהו "המתקת" הגבורות בחסדים.

וזהו ג"כ ע"י התורה כי הנה בתורה נאמר מימינו אש דת⁸⁸ אש שחורה ע"ג [על גבי] אש לבנה^{89, 90, 91} וזהו אנכי ולא⁹² יהיה לך⁹³ שהן מקור בחי חסד וגבורה.⁹⁴

גם הדבר הזה נעשה באמצעות התורה, שעליה נאמר "מימינו אש דת" — אש שחורה על גבי אש לבנה. זהו ענינם של "אנכי" ו"לא יהיה לך", שהם המקור לבחינת חסד וגבורה.

גם שלום זה בא באמצעות התורה, שניתנה "מימינו" ובכל זאת היא "אש דת"; חז"ל אומרים שנכתבה באש שחורה על גבי אש לבנה. שני הדיבורים הראשונים, "אנכי" ו"לא יהיה לך", הם המקור לחסד ולגבורה.

9 וכך גם כל דקדוקי התורה הן בחי גבורות וצמצומים שבכך וכך דוקא יוכשר כו' ואם לאו פסול וגבורות אלו הם תכלית החסד שע"י יהי [יהיה] גילוי אלקות.

כך גם כל הדקדוקים שבתורה הם בחינת גבורות וצמצומים: רק אם הדבר נעשה כך וכך הוא כשר וכו', ואם לא — הוא פסול. גבורות אלה הן תכלית החסד, שכן באמצעותן מתגלה אלקות.

הדרישות המדויקות הרבות שבתורה, שלפיהן מצווה כשרה רק אם נעשתה בדרך מסוימת, הן גם גבורות — הגבלות. אולם תכליתן היא חסד, שכן באמצעות הצורות המדויקות האלה מתגלה אלקות.

וזהו מימינו אש כו' והיינו ג"כ ע"י אור ההמשכה שלמעלה מהשתלשלות משם נמשך להיות התכללות חו"ג [חסד וגבורה] אע"פ [אף על פי] שהן מצד עצמם ב' הפכיים ולהיות שמאלא אתכליל בימינא ורב חסד נוטה כלפי חסד⁹⁵

וזהו "מימינו אש" וכו'. גם זאת נעשית באמצעות אור ההמשכה שמעל להשתלשלות: משם נמשכת האפשרות שחסד וגבורה ייכללו זה בזה, אף שמצד עצמם הם שני הפכים; שהשמאל ייכלל בימין, וש"רב חסד" יטה כלפי חסד;

זוהי ה"אש" שבאה "מימינו": גבורה בעבודת החסד. חסד וגבורה יכולים להיכלל זה בזה רק באמצעות אור שמעל לכל סדר ההשתלשלות, ואז ה', שהוא "רב חסד", מטה את הכף כלפי חסד.

וזהו שלום יעשה לי⁹⁶ ממש להיות התכללות המדות איהו וגרמוהי חד⁹⁷ שמתייחדין ביחוד גמור ואמיתי עד שהן אחדות ממש:

וזהו "שלום יעשה לי" ממש: שהמדות ייכללו זו בזו, "איהו וגרמוהי" — הוא וכליו — חד, ויטייחדו בייחוד גמור ואמיתי, עד שיהיו אחד ממש.

זהו השלום שבתוך השם עצמו: המדות נכללות זו בזו ומתאחדות — "הוא וכליו אחד" — באיחוד גמור ואמיתי.

קטע 5 • 101-16

מוח ולב

10 ג והנה כמ"כ [כמו כן] יש ב' שלומות הנ"ל ג"כ בנפש האדם. כי הנה הנפש יש בה ג"כ בחי' שם הוי'

3. בדומה לכך, גם שתי בחינות השלום שהוזכרו לעיל קיימות בנפש האדם. שכן גם בנפש יש בחינה של שם הוי'.

סעיף ג' מחיל את שתי בחינות השלום על נפש האדם. גם בנפש טבועה תבניתו של שם הוי'.

(וכמ"ש במ"א בפסוק ולא אבה^{98,99} הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם כו') וכמ"ש כי שם¹⁰⁰ הוי' נקרא עליך

כי הנפש כלולה מע"ס [מעשר ספירות]

(כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם וגוי"), וכפי שנאמר: "כי שם הוי' נקרא עליך"; שכן הנפש מורכבת מעשר ספירות.

מאמר אחר מבאר זאת באמצעות הפסוק על בלעם, והפסוק "כי שם הוי' נקרא עליך" אומר זאת במפורש. הנפש מורכבת מעשרה כוחות המקבילים לעשר הספירות.

והנה חו"ב [חכמה ובינה] שבנפש בהם מלוכש בחי' י"ה והנה איתא חכמה מוחא ובינה ליבא¹⁰¹ וכמאמר הלב מביין.¹⁰²

והנה, בחכמה ובבינה שבנפש מלוכשות האותיות יו"ד וה"א. ונאמר: "חכמה מוחא ובינה ליבא", וכמאמר: "הלב מביין".

בנפש, היו"ד והה"א של השם מלוכשות בחכמה ובבינה. תיקוני זוהר אומר: "חכמה מוחא ובינה ליבא, ובה הלב מביין": החכמה שורה במוח, והבינה — ההכנה המתפתחת לכדי הרגשה — שורה בלב.

וענין ההפרש בין מוח ללב כי המוח הוא קר ולח ששם מקור יסוד המים והליחות והלב הוא משכן יסוד האש.

וההבדל בין המוח ללב הוא שהמוח קר ולח, ושם מקור יסוד המים והלחות; ואילו הלב הוא משכן יסוד האש.

למוח וללב טבעים מנוגדים. לפי תפיסת הפיזיולוגיה שבה משתמש אדמו"ר הזקן, המוח קר ולח, והוא מקור יסוד המים, ואילו הלב הוא משכן האש.

11 וכך בחיי חכמה ודעת גדולת ה' איך שלגדולתו אין חקר¹⁰³ וכולא קמיה כלא חשיב¹⁰⁴ כשהוא משיג זה במוחו

כך גם בבחינת חכמה ודעת בגדולת ה' — כיצד "לגדולתו אין חקר" ו"כולא קמיה כלא חשיב": כאשר האדם משיג זאת בשכלו,

באדם, היו"ד של שם הוי"ה היא בחינת חכמה ביחס לגדולת ה': השגה בשכל ש"לגדולתו אין חקר" ושכל מה שלפניו הוא כלא.

הנה מזה נמשך הביטול רצון לבטל א"ע [את עצמו] לגמרי נגד רצון ה' ולכן נק' בחי' זו יו"ד

מכך נובעת התבטלות הרצון — לבטל את עצמו לגמרי מפני רצון ה'. לכן בחינה זו נקראת יו"ד,

הבנה זו מביאה לביטול הרצון, כלומר להנחת רצונו שלו מפני רצון ה'. לכן כוח זה נקרא יו"ד.

כי היו"ד הוא בחי' צמצום כמשי"ל [כמה שכתוב לעיל] וצמצום זה באדם הוא שיבטל רצונו כו' וכן לבטל א"ע [את עצמו] במחשבה דבור ומעשה שלא לחשוב ולדבר כרצונו כו' גם מזה נמשך הענוה.

כי היו"ד היא בחינת צמצום, כפי שהוסבר לעיל; וצמצום זה באדם הוא ביטול רצונו וכו', וכן ביטול עצמו במחשבה, בדיבור ובמעשה — שלא לחשוב ולדבר כרצונו וכו'. גם הענוה נובעת מכך.

היו"ד מסמלת צמצום; באדם, הצמצום הוא ריסון רצונו שלו והימנעות מלחשוב, לדבר ולעשות כרצונו. גם הענוה צומחת מאותו שורש.

12 ולכן נאמר במשה והאיש משה ענו מאד¹⁰⁵ לפי שהיה מבחי' חכמה. גם בחי' יראה נמשך מהמוח והחכמה כמ"ש ראשית חכמה יראת¹⁰⁶ ה' וגם בחכמה יסד ארץ¹⁰⁷ אבא יסד ברתא^{108, 109} שנק' אשה יראת¹¹⁰ ה'.

לכן נאמר על משה: "והאיש משה ענו מאד", משום שהיה מבחינת חכמה. גם היראה נמשכת מן המוח ומן החכמה, ככתוב: "ראשית חכמה יראת ה'", וכן: "בחכמה יסד ארץ" — "אבא יסד ברתא", שנקראת "אשה יראת ה'".

משה, שגילם את בחינת חכמה, היה העניו שבבני האדם; מכאן שהענוה נובעת מחכמה. גם יראת ה' נובעת מחכמה: "ראשית חכמה יראת ה'", והזהיר מפרש את הפסוק "בחכמה יסד ארץ" כ"אבא יסד ברתא" — אבא, כלומר חכמה, ייסד את הבת, מלכות, הנקראת "אשה יראת ה'".

13 ולכן העצמות נמשכים מן המוח¹¹¹ וענין העצמות הוא שיש בהם חוזק גדול וגם הם בחי' עומדים ועמידה היא בחי' ביטול רצון וביטול זה הוא בחוזק גדול

לכן העצמות נמשכות מן המוח. עניינן של העצמות הוא שיש בהן חוזק רב, והן גם בבחינת עמידה; עמידה היא בחינת ביטול הרצון, וביטול זה הוא בחוזק רב,

העצמות נתפסו כנמשכות מן המוח, ובמובן הרוחני הן מייצגות את מה שנובע מחכמה. העצמות חזקות ומעמידות את האדם זקוף, ו"עמידה" מייצגת ביטול רצון יציב ומתמשך.

והיינו מחמת ההתמדה בתקיעת הדעת בחזק בגדולת ה' תמיד ולא שתהא חולפת ועוברת אחר התפלה.

כלומר, הדבר נובע מהתמדה בהעמקת הדעת בתקיפות בגדולת ה' תמיד, ולא מכך שהדבר יחלוף ויעבור לאחר התפלה.

החזק הזה נובע מכך שמעמיקים בהתמדה ובתקיפות את הדעת בגדולת ה', כך שההכרה לא תדעך לאחר שהתפילה מסתיימת.

אך מ"מ להיות שהמוח מים וליחות הוא בבחי' קרירות. אבל מעלת הלב שם יסוד האש והצמאון בהתגלו' [בהתגלות] אהב' [אהבה] ברשפי אש¹¹² ממש מקרב איש ולב עמוק¹¹³

אך אף על פי כן, מכיוון שהמוח הוא מים ולחלוחית, הוא בבחינת קרירות. ואולם מעלת הלב היא שיש בו יסוד האש והצימאון, בהתגלות אהבה ברשפי אש ממש, מתוך "תוך האדם ולב עמוק".

אולם מכיוון שהמוח הוא בבחינת "מים", עבודתו היא בקרירות. מעלת הלב היא האש שבו: צימאון לה' ואהבה הנוצרת "ברשפי אש" מתוך עומק הלב.

וזהו נמשך מבחי' בינה והוא בחי' ה' שיש לו התפשטות לאורך ורוחב התפשטות המדות אהבה כו' וזהו כונן שמים בתבונה¹¹⁴ שמים בחינת אש נמשך מבחי' תבונה

הדבר נמשך מבחינת בינה, והיא בחינת האות ה', שיש לה התפשטות לאורך ולרוחב: התפשטות המדות, אהבה וכו'. וזהו [פירוש] "כונן שמים בתבונה": השמים, בחינת האש, נמשכים מבחינת תבונה;

אש הלב נובעת מבינה, האות ה', המתפשטת לאורך ולרוחב, כשם שההבנה מתרחבת ומתפתחת לאהבה ולשאר המדות. את הפסוק "כונן שמים בתבונה" מפרשים כך: השמים, המייצגים את האש, נמשכים מתבונה.

ומזה נמשך בחי' ויגבה לבו בדרכי¹¹⁵ ה' ואתהלכה ברחבה¹¹⁶ והנה מהלב נמשך הכשר וזהו לבי ובשרי ירננו^{117, 118} כו'.

ומזה נמשכת בחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'" ו"אתהלכה ברחבה". והנה, מן הלב נמשך הכשר, וזהו [פירוש] "לבי ובשרי ירננו" וכו'.

מאש הלב נובעת העזה בעבודת ה', בבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'", וכן ההתרחבות שב"אתהלכה ברחבה". כשם שהעצמות נמשכות מן המוח, כך הכשר נמשך מן הלב; לכן "לבי ובשרי" מרננים לה'.

14 והנה באמת צ"ל שני הבחי' דמוח ולב דמעלת האש שבו מבשלים הדבר ונתהפך ע"י האש למהות

כעת, לאמיתו של דבר, דרושות שתי הבחינות — מוח ולב. מעלת האש היא שבאמצעותה מבשלים דבר, והוא משתנה על ידה למהות

דרושים גם המוח וגם הלב. מעלת האש היא שהיא מבשלת: היא משנה את מהותו של הדבר שהיא נוגעת בו.

אחר משא"כ בלא אש ישאר על מהותו הראשון כך ע"י האש יוכל להיות התהפכות המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] וגם צ"ל בחי' ויגבה לבו כו'.

אחרת; ואילו בלי אש הוא היה נשאר במהותו המקורית. כך, באמצעות האש, יכולות מדות נפש הבהמית להשתנות. וגם צריכה להיות [הבחינה של] "ויגבה לבו" וכו'.

בלי אש, המזון נשאר כפי שהיה; כך גם אהבתו הלוהטת של הלב יכולה לשנות את עצם מדות נפש הבהמית. נחוץ גם הלב המתרום והנועז.

אך מעלת המוח גדול מאד שממנו נמשך חוזק וקיום הביטול רצון במודומ"ע [במחשבה דבור ומעשה] שלהיות נמשך בפועל ממש הוא דוקא ע"י כח המוח וזהו בחכמה יסד ארץ¹¹⁹ שהוא בחי' מעשה כו' וכן הענוה הוא עיקר גדול.

אך מעלת המוח גדולה מאוד, שכן ממנו נובעים התוקף והקיום של ביטול הרצון במחשבה, בדיבור ובמעשה; כדי שביטול זה יבוא לידי ביצוע ממש, הדבר נעשה דווקא בכוח המוח. וזהו [פירוש] "בחכמה יסד ארץ", שהיא בחינת המעשה וכו'. גם הענוה היא עיקר גדול.

מעלת המוח גדולה עוד יותר: הוא מעניק לביטול הרצון תוקף וקיום, כך שהוא מתממש במחשבה, בדיבור ובמעשה. "בחכמה יסד ארץ" קושר את החכמה לארץ, תחום המעשה; והענוה, הנובעת מן החכמה, היא עיקר גדול.

אך הרי הם ב' הפכיים מים ואש ולכן צ"ל בחי' שלום ביניהם המחברם להיות תרין ריעין ממש.

אך הרי אלה שני הפכיים, מים ואש; לכן צריכה להיות ביניהם בחינת שלום, המחברת אותם להיות "תרין ריעין" ממש.

אלא שהמוח והלב, המים והאש, הם הפכיים. נדרש שלום שיחבר ביניהם, כדי שיהיו "תרין ריעין".

15 וזהו ענין שלום בפמשמ"ע [בפמליא של מעלה] שבנפש והוא להיות מוח שליט על הלב¹²⁰ כי מהלב נמשך בחי' רצוא אם רץ לבך^{121, 122}

וזהו ענין השלום בפמליה של מעלה שבנפש: שהמוח ישלוט על הלב. מן הלב נמשכת בחינת רצוא, "אם לבך רץ";

השלום ב"פמליה של מעלה" שבנפש פירושו שהמוח שולט על הלב. הלב מעורר רצוא, ריצה כלפי מעלה מתוך כמיהה; הביטוי לקוח מספר יצירה: "אם לבך רץ, שוב למקום".

אבל אח"כ צ"ל שוב והוא העיקר וגם בענין ויגבה לבו ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] צ"ל בו שמינית שבשמינית¹²³ כו'.

אבל אחר כך צריך להיות שוב, וזהו העיקר. וגם בענין "ויגבה לבו", אמרו חכמינו זכרונם לברכה שתלמיד חכם צריך שתהיה בו שמינית שבשמינית [של גאוה] וכו'.

אחרי הרצוא צריך לבוא שוב, חזרה לעבודת ה' מיושבת, וזהו החלק העיקרי. גם לגאוה שבקדושה יש גבול: הגמרא אומרת שתלמיד חכם צריך שתהיה בו רק "שמינית שבשמינית" ממנה.

א"כ הענוה צ"ל הרבה יותר ויותר מבחי' ויגבה לבו כו' ועמ"ש מזה בדי' יביאו לכוש מלכות,^{124, 125} וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] המתפלל צריך לכרוע עד שיראה איסר כנגד לבו¹²⁶ פי' איסר לשון קשר

אם כן, הענוה צריכה להיות הרבה יותר מבחינת "ויגבה לבו" וכו'; ועיין במה שנכתב על כך בדיבור המתחיל "יביאו לכוש מלכות". וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: המתפלל צריך לכרוע עד שייראה איסר כנגד לבו. פירוש הדבר: איסר הוא לשון קשירה,

לכן הענוה צריכה לגבור בהרבה על העוז שבלב. הגמרא אומרת שהמתפלל צריך לכרוע עד שהעור שמעל לבו מתקפל לגודל של מטבע איסר; אדמו"ר הזקן דורש את המילה "איסר" מלשון אסירה, קשירה.

וכמו ואסרה אסר¹²⁷ והוא לקשר בחי' המשכ' מהמוח אל הלב שיהיה המוח שליט על הלב ויתקיימו ב' המעלות שבמוח ולב ועד"ז היו הכהנים והלויים שעבודת הכהנים בחשאי והוא מבחי' חכמה ולויים בשירה וזמרה כו'

כמו "ואסרה אסר"; כלומר, לקשור את ההמשכה מן המוח אל הלב, כדי שהמוח ישלוט על הלב ושתי המעלות, של המוח ושל הלב, יישמרו. כך היה גם אצל הכהנים והלויים: עבודת הכהנים הייתה בחשאי, והיא מבחינת חכמה, ואילו הלויים עבדו בשירה ובנגינה וכו',

הכריעה בתפילה קושרת את ההמשכה מן המוח אל הלב, כדי שהמוח ישלוט וכו' בזמן יישמרו שתי המעלות. אותו דפוס היה בבית המקדש: הכהנים עבדו בדממה, מבחינת חכמה, ואילו הלויים שרו ונגנו — בחינת הרצוא שבלב.

בחי' רצוא וכתוב גבי לויים וילוו עליך וישרתוך¹²⁸ שהיו בטלים לגבי הכהנים והנה שלום זה בפמליא של מעלה הוא על ידי עסק התורה

בחינת רצוא. ונאמר על הלויים: "ויילוו עליך וישרתוך", שכן הם היו בטלים כלפי הכהנים. והנה, השלום הזה בפמליה של מעלה בא באמצעות העיסוק בתורה,

התורה אומרת על הלויים: "ויילוו עליך וישרתוך"; הם היו כפופים לכהנים, כשם שהלב כפוף למוח. שלום זה ב"פמליה של מעלה" שבנפש נוצר באמצעות לימוד התורה.

שהיא המשכת רצון העליון שלמעלה מחו"ב [מחכמה ובינה] והוא העושה שלום ביניהם וכמ"ל [וכמה שכתוב לעיל]¹²⁹ בענין קוש"י [קוצו של יו"ד] וכך יש בנפש ג"כ בחי' קוצו של יו"ד והוא הרצון שלמעלה מהטעם כו' שהוא המשכת הרצון העליון, שלמעלה מחכמה ובינה, והוא העושה שלום ביניהן, כפי שנתבאר לעיל בענין קוצו של יו"ד. כך יש גם בנפש בחינת קוצו של יו"ד, והיא הרצון שלמעלה מן הטעם וכו';

התורה ממשיכה את הרצון העליון, שלמעלה מחכמה ובינה, ולכן בכוחו לעשות שלום ביניהן, כפי שקוצו של יו"ד עושה למעלה. גם בנפש יש "קוצו של יו"ד" — רצון שלמעלה מן השכל והטעם.

וממנו נמשך בחיי הדעת העליון המחבר ומייחד חו"ב [חכמה ובינה] מוח ולב והיינו כי עסק התורה הוא בבחי' ביטול אליך ה' נפשי אשא¹³⁰ מחשבה במחשבה דבור בדבור כו'.

וממנו נמשכת בחינת דעת העליון, המחברת ומייחדת את חכמה ובינה, את המוח והלב. כלומר, העיסוק בתורה הוא מתוך ביטול: "אליך ה' נפשי אשא" — מחשבה במחשבה, דיבור בדיבור וכו'.

מן הרצון הזה נמשכת דעת העליון, המאחדת את המוח והלב. לימוד התורה פועל זאת מפני שהוא נעשה מתוך ביטול: האדם מוסר את נפשו לה', ומחשבתו נקשרת במחשבה האלוקית ודיבורו בדיבור האלוקי.

16 ולכן עייז נמשך להיות מוח שליט על הלב שלא יהיה התפעלות הלב בענין אהבה בבחי' יש אני אוהב ויש אני כו'.

לכן, באמצעות זאת, המוח נעשה שליט על הלב, כדי שהתעוררות הלב באהבה לא תהיה בבחינת "יש אני אוהב" ו"יש אני" וכו',

לימוד התורה מאפשר למוח לשלוט בלב, כך שגם האהבה לה' אינה מרוכזת בעצמו. אהבה שנחווית כ"אני קיים, ואני אוהב" עדיין מבטאת את ה"אני".

אלא בבחי' ובכל נפשך¹³¹ ביטול כי אליך ה' נפשי אשא¹³² מפני שאתה עתיד ליטלה ממני^{133, 134} כו'. ועמ"ש בד"ה וידעת היום^{135, 136} גבי שלום לרחוק¹³⁷ שנעשה קרוב:

אלא בבחינת "ובכל נפשך" — ביטול: "אליך הוי' נפשי אשא", מפני ש"אתה עתיד ליטלה ממני" וכו'. וראו מה שכתוב במאמר המתחיל "וידעת היום", בעניין "שלום לרחוק" שנעשה קרוב:

אהבה אמיתית היא "בכל נפשך" — מסירת העצמי: "אליך נפשי אשא", מתוך הידיעה, כפי שנאמר בברכת השחר, שה' "עתיד ליטלה ממני". לאחר מכן מובא מאמר העוסק ב"שלום לרחוק" שהתקרב.

קטע 6 • 171 - 19

שתי הנפשות

17 ד וענין השלום בפמליא של מטה הוא לאכללא שמאלא בימינא¹³⁸ פ"י כי מדות שבנפש האלקית נקראו בכלל בחי' ימינא שהחסד גובר בהם

4. עניין השלום בפמליה של מטה הוא לכלול את השמאל בימין. כלומר, המדות שבנפש האלקית נקראות בכללות בחינת ימין, מפני שהחסד גובר בהן;

סעיף 4 מסביר את עניין השלום ב"פמליה של מטה" שבתוך הנפש: לכלול את השמאל בימין. רגשות הנפש האלקית נקראים "ימין" משום שהחסד גובר בהם.

ולכן נקראת הנשמה בת כהן אבל המדות דנה"ב [דנפש הבהמית] הן בחי' שמאלא ששרש ומקור נה"ב [נפש הבהמית] מפני שור מהשמאל.^{139, 140}

ולכן הנשמה נקראת "בת כהן". אבל מדות נפש הבהמית הן בחינת שמאל, שכן השורש והמקור של נפש הבהמית הוא "פני שור מהשמאל".

לכן הנשמה נקראת "בת כהן", שכן הכהן הוא איש החסד. רגשות נפש הבהמית הם בחינת "שמאל", משום ששורשה הוא "פני שור מהשמאל" בחזון המרכבה האלוקית של יחזקאל.

18 והנה יש כ"ח עתים¹⁴¹ שלפעמים הנה"ב [הנפש הבהמית] כפופה להנה"א [להנפש האלקית] בתכלית ופעמים מתגבר לימשך אחר תאות גשמיים ואין זה שלום,

והנה יש עשרים ושמונה "עתים": לעיתים נפש הבהמית כפופה לגמרי לנפש האלקית, ולעיתים היא מתחזקת ונמשכת אחר תאוות גשמיות; ואין זה שלום.

קהלת מונה עשרים ושמונה "עתים", המסודרות בזוגות של ניגודים, וגם חיי הפנימיים של האדם נעים באותו אופן. לפעמים נפש הבהמית כפופה לגמרי, ולפעמים היא גוברת עליו; תנודה כזאת אינה שלום.

אבל השלום הוא שיהי' שמאלא אתכלל בימינא שיתבררו המדוי' [המדות] דנה"ב [דנפש הבהמית] להבטל בהמדוי' דנה"א [דנפש האלקית] ועמ"ש מזה בביאור] ע"פ ואהיה אצלו אמון¹⁴²

אלא השלום הוא שהשמאל יכלל בימין: שמדות נפש הבהמית יתבררו ויתבטלו בתוך מדות נפש האלקית. ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על "ואהיה אצלו אמון",

שלום אמיתי הוא הכללת השמאל בימין: רגשותיה של נפש הבהמית מתבררים עד שהם נטמעים ברגשותיה של נפש האלקית. הטקסט מפנה לביאור על "ואהיה אצלו אמון" להרחבה בנושא.

וכמ"ש בכל לבבך בשני יצריך^{143, 144} שישוב היצה"ר [היצר הרע] ממש לאהבת ה' ע"י ההתבוננות איך שבאמת אין עוד¹⁴⁵ ממש וא"כ למי יחפוץ זולתו ית'

וכמו שנאמר "בכל לבבך" — בשני יצריך: שגם היצר הרע עצמו יתהפך לאהבת ה', באמצעות התבוננות בכך שבאמת אין עוד מלבדו ממש; ואם כן, את מי יחפוץ האדם מלבדו יתברך?

המשנה דורשת את "בכל לבבך", הכתוב בשתי אותיות בית, כ"בשני יצריך". גם את היצר הרע יש להפוך לאהבת ה', באמצעות התבוננות בכך שבאמת אין עוד מלבדו, ולכן אין דבר אחר שאפשר לחפוץ בו.

והנה שלום זה נעשה ג"כ ע"י התורה כי עיקר בירור המדות הוא ע"י המשכת הדעת שהוא חיות המדות ופנימיותן והוא הממשיך בחי' חו"ב [חכמה ובינה] במדות להיות בחכמה אתברירו¹⁴⁶ המדות של נה"ב [נפש הבהמית]

והנה גם שלום זה נעשה על ידי התורה. שכן עיקר בירור המדות נעשה באמצעות המשכת הדעת, שהיא החיות והפנימיות של המדות; והיא הממשיכה את בחינות חכמה ובינה אל המדות, כך ש"בחכמה מתבררים" מדות נפש הבהמית.

גם שלום זה בא באמצעות התורה. הרגשות מתבררים באמצעות הדעת, שהיא חיותם הפנימית, והיא ממשיכה אליהם את חכמה ובינה; כלשון הזוהר, "בחכמה מתבררים".

(כמ"ש מזה בביאור ע"פ מים רבים¹⁴⁷ לא יוכלו לכבות את האהבה¹⁴⁸ בענין הדעת מהו משמש.

כמו שנכתב על כך בביאור על "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", בענין הדעת — מה תפקידה.

הסוגריים מפנים לביאור על "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", המסביר מה פועלת הדעת.

ועמ"ש ג"כ בד"ה וכל בניך^{150, 149} בענין א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך¹⁵¹ שכדי להיות בחי' רוב שלום זהו ע"י בחי' בוניך שהיא עול תורה ועמ"ש בביאור ע"פ מים רבים כו')

ועיינו גם כמה שנכתב בדיבור המתחיל "וכל בניך", בענין "אל תקרי בניך אלא בוניך": כדי שתהיה בחינת "ורב שלום", הדבר נעשה באמצעות בחינת "בוניך", שהיא עול תורה. ועיינו כמה שנכתב בביאור על "מים רבים" וכו')

הגמרא דורשת את "וכל בניך" שבישעיהו כ"בוניך" — תלמידי החכמים המרכיבים שלום בעולם. אדמו"ר הזקן מזהה את ה"בוני" עם עול תורה, כלומר קבלת העול והמשמעת שבקיום לימוד התורה, שבאמצעותם מגיעים ל"ורב שלום".

והנה ע"י נמשך למעלה המתקת הגבורות והוא ענין יחוד ו"ה והוא המשכת סוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] וכלל המשכה זו הוא ע"י מעשה המצות

והנה באמצעות כך נמשכת למעלה המתקת הגבורות; וזהו ענין יחוד ו"ה, והוא המשכת אור סוכב כל עלמין בתוך אור ממלא כל עלמין. ובכללות, המשכה זו נעשית באמצעות קיום המצוות.

באמצעות הבירור שלמטה נמתקות הגבורות למעלה: הווי"ו שבשם מתייחדת עם ה"א האחרונה, ואור סוכב כל עלמין נמשך לתוך אור ממלא כל עלמין. בכללות, המשכה זו נעשית באמצעות קיום המצוות.

וזהו והיה מעשה הצדקה שלום¹⁵² שהצדקה ממשיך ג"כ בחיי שלום הנ"ל דכמו שע"י הצדקה נעשה שלום למטה שהעני מתקנא בהעשיר וע"י הצדקה נעשה שלום ביניהם כך ג"כ גורם שלום למעלה בין משפיע למקבל כו'.

וזהו "והיה מעשה הצדקה שלום": גם הצדקה ממשיכה את בחינת השלום האמורה לעיל. שכן כשם שעל ידי הצדקה נעשה שלום למטה — העני מקנא בעשיר, ועל ידי הצדקה נעשה שלום ביניהם — כך היא גורמת גם לשלום למעלה, בין המשפיע למקבל וכו'.

ישעיהו אומר: "והיה מעשה הצדקה שלום". למטה, העני עשוי לקנא בעשיר, והצדקה עושה שלום ביניהם; ולמעלה, הצדקה עושה אף היא שלום בין המשפיע למקבל השפע האלוקי.

19 וע' באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה והיה מעשה הצדקה שלום¹⁵³ ועמ"ש עוד מענין זה דשלום בפמשמ"ע [בפמליא של מעלה] חיבור הרצוא ושוב דלב ומוח ושלום בפמליא של מטי' [מטה] בד"ה וכל העם¹⁵⁴ רואי [רואים] את הקולות¹⁵⁵ כפי יתרו ע"ש.

וראה באגרת הקודש, באגרת הפותחת במילים "והיה מעשה הצדקה שלום". וראה גם את מה שנכתב בהמשך בעניין זה של שלום בפמליא של מעלה — חיבור הרצוא והשוב של הלב והמוח — ושל שלום בפמליא של מטה, במאמר הפותח במילים "וכל העם רואים את הקולות", בפרשת יתרו; עיין שם.

הטקסט מפנה לאגרת של אדמו"ר הזקן באגרת הקודש, העוסקת בפסוק "והיה מעשה הצדקה שלום", וכן למאמר בתורה אור על פרשת יתרו, העוסק בשני סוגי השלום: חיבור הרצוא והשוב של הלב עם המוח, והשלום למטה.

קטע 7 • 2011-24

התשובות

20 ואחר כ"ז [כל זה] יובן ענין נקמת הוי' במדין כי בחיי שנאת חנם ופירוד זהו ממש המנגד לשם הוי' שעיקרו השלום וההתכללות בפמשמ"ע [בפמליא של מעלה] ושל מטה.

לאחר כל זאת יובן ענין "נקמת הוי' במדין": שנאת חנם ופירוד הם ממש ההפך משם הוי', שעיקרו שלום והתכללות במשפחה של מעלה ובמשפחה של מטה.

כעת מובן ענין "נקמת הוי' במדין". שנאת חנם ופירוד הם ההפך הגמור משם הוי', שעיקרו שלום והתכללות של שתי ה"משפחות".

והענין שע"י בחיי התכללות שנעשה ע"י נמשך אור עליון מבחי" שלימותא דכולא הכולל הכל כי ממך הכל¹⁵⁶ כתיב. משא"כ בחינת הפירוד כו'.

הענין הוא שעל ידי ההתכללות שנוצרת נמשך אור עליון מבחינת "שלימות הכול", הכוללת הכול, שהרי נאמר: "כי ממך הכול". מה שאין כן בבחינת הפירוד וכו'.

ההתכללות מורידה אור מבחינת "שלימות הכול", הי הכולל הכול, כפי שאמר דוד: "כי ממך הכול". הפירוד חוסם את האור הזה.

21 ולכן מלחמת מדין הוא לנקום נקמת שם הוי' ממש. וזהו החלצו דמשמע כולכם פי' כי כל אדם צריך לעמוד במלחמה זו ללחום עם יצרו בעד שם הוי' המורה על יחוד

לכן המלחמה במדין נועדה לנקום את נקמת שם הוי' עצמו. וזהו [הפירוש של] "היחלצו", שמשמע ממנו "כולכם": כלומר, כל אדם צריך לעמוד במלחמה הזאת וללחום ביצרו למען שם הוי', המורה על אחדות;

המלחמה במדין נערכת למען שם הוי' עצמו. לכן נאמר "היחלצו", בלשון הפונה לכולם: כל אדם צריך להצטרף למלחמה הזאת וללחום ביצרו למען השם המורה על אחדות.

והיינו שיהיה ההתכללות כולם כאחד ממש כאיש אחד בלי שום פירוד לבבות וכו' ועיי' דוקא יכניעו את מדין.

כלומר, שכולם ייכללו זה בזה ויהיו ממש כאחד, כאיש אחד, בלי שום פירוד לבבות וכו'; ורק על ידי כך יכניעו את מדין.

הנשק הוא האחדות: כולם כאחד, "כאיש אחד", בלי פירוד לבבות. רק בדרך זו מכניעים את מדין.

22 וז"ש [וזהו שכתוב] לכל מטות¹⁵⁷ כי הנה ס"ר נשמות הן נגד ו"ק [וי' קצוות] הכלולים כ"א [כל אחד / כל אחת] מיו"ד ויו"ד מיו"ד כו'

וזהו [הפירוש של] מה שנאמר "לכל המטות": שש מאות אלף הנשמות מכוונות כנגד שש הקצוות, שכל אחת מהן כלולה מעשר, וכל עשר מעשר, וכן הלאה.

כך מתבארת השאלה על הביטוי "לכל המטות". שש מאות אלף נשמות ישראל מכוונות כנגד שש המדות, שכל אחת מהן כלולה מעשר, וכל עשר מעשר נוספת, עד שמספרן מגיע לשש מאות אלף.

והנה יש ו"ק [וי' קצוות] מלמעלה למטה וממטה למעלה [למעלה / למעלה] והן ב' בחי' שבטים כמ"ש ששם עלו שבטים¹⁵⁸ שבטי י"ה היינו מעלמא דדכורא ועלמא דנוק' [דנוקבא].

והנה, יש שש קצוות מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, ואלו הן שתי בחינות של שבטים, ככתוב: "ששם עלו שבטים, שבטי י"ה" — כלומר, מעולם דכורא ומעולם דנוקבא.

שש המדות נמשכות בשני כיוונים, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, ולכן יש שתי בחינות של "שבטים": "שבטי י"ה", השבטים בשורשם העליון, מעולם דכורא, והשבטים שלמטה, מעולם דנוקבא, הבחינה הנקבית.

וכן במטות יש ב' בחי' הא' ההטייה וההמשכה מלמעלה למטה כמו הט שמיך ותרד (תהלים קמ"ד). ויש הטיה מלמטה למעלה נטיתי לבי לעשות חקך.^{159, 160}

וכן גם במטות יש שתי בחינות: הראשונה היא ההטיה וההמשכה מלמעלה למטה, כמו "הט שמיך ותרד" (תהלים קמ"ד); ויש הטיה מלמטה למעלה, ככתוב: "נטיתי לבי לעשות חוקך".

מטות פירושו גם מקלות, ואדמו"ר הזקן קושר את המילה להטיה. הטיה אחת היא מלמעלה למטה, כמו "הט שמיך ותרד"; והאחרת היא מלמטה למעלה, כמו "נטיתי לבי לעשות חוקך".

והנה פרח מטה אהרן.¹⁶¹ הרם את מטך¹⁶² כו' וצ"ל ההתכללות מכל הבחי' עיי' בי' השלומות הנ"ל דפמשמ"ע [דפמליא של מעלה] ושל מטה.

וזהו "והנה פרח מטה אהרן"; "הרם את מטך" וכו'. ויש לומר שצריכה להיות התכללות של כל הבחינות זו בזו, באמצעות שני סוגי השלום שנזכרו לעיל: של הפמליה של מעלה ושל הפמליה של מטה.

כאן מובאים שני מטות: מטה אהרן שפרח, והמטה שנצטווה משה להרים מעל הים. כל הבחינות הללו צריכות להיכלל זו בזו, באמצעות שני סוגי השלום, של מעלה ושל מטה.

וזהו לכל מטות ולא מכל דמכל היה משמע רק מהשבטים שלמטה שהן מבחי' עלמא דנוק' [דנוקבא]

וזהו "לכל המטות" ולא "מכל", שהרי "מכל" היה משמעו רק מהשבטים שלמטה, שהם מבחינת עולם דנוקבא;

"מכל המטות" היה משמעו רק השבטים שלמטה, השייכים לעולם דנוקבא, בחינת המקבל.

אבל לכל משמע כולן והיינו שעיי' בחי' ההתכללות למטה ביי"ב שבטים שלמטה יומשך אור מלמעלה משרש היי"ב שבטים שנק' שבטי י"ה בחי' פמשמ"ע [פמליא של מעלה] כנ"ל.¹⁶³

אבל "לכל" משמעו כולם. כלומר, באמצעות ההתכללות שלמטה, בשנים עשר השבטים שלמטה, יימשך אור מלמעלה, משרש שנים עשר השבטים, הנקראים "שבטי י"ה", מבחינת הפמליה של מעלה, כנזכר לעיל.

"לכל" כולל גם את שורש השבטים: באמצעות האחדות בין שנים עשר השבטים שלמטה, נמשך אור משרש השבטים שלמעלה, "שבטי י"ה", שהיא בחינת הפמליה של מעלה.

23 וזהו ויהיו על מדין¹⁶⁴ שעיי' ישרה עליהם אור מבחי' שלימותא דכולא שלמעלה מעלה משרש בחי' מדין כו'.

וזהו [פירוש] "ויהיו על מדין": שעל ידי כך תשרה עליהם הארה מבחינת "שלימותא דכולא", שהיא למעלה הרבה משרש בחינת מדין וכו'.

בפסוק נאמר שהחייילים צריכים להיות "על מדין", כלומר מעליו. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהארה מ"שלימותא דכולא", שלמעלה הרבה משרש מדין, השורה על העם בזכות האחדות שביניהם.

וז"ש [וזהו שכתוב] אמרו אליו כל¹⁶⁵ שהוא ית' נק' כל שכולל הכל ושורה עיי' ההתכללות למטה. ובכל הנ"ל יובן חומר שנאת חנם. ועמ"ש בד"ה הן עם אחד ושפה אחת.^{166, 167}

וזהו שכתוב: "אמרו אליו: כל" — שכן הוא יתברך נקרא "כל", מפני שהוא כולל את הכול, והוא שורה [עליהם] באמצעות ההתכללות שלמטה. מכל האמור לעיל יובן חומרנה של שנאת חנם. ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "הן עם אחד ושפה אחת".

את דברי הושע "אמרו אליו: כל" מפרשים כשם של ה': הוא נקרא "כל" מפני שהוא כולל את הכול, והוא שורה במקום שיש בו התכללות למטה. מכאן אפשר להבין עד כמה חמורה שנאת חנם, שכן היא מסלקת את השכינה; לאחר מכן מובא מאמר על הפסוק "הן עם אחד ושפה אחת", שנאמר על בוני מגדל בבל.

24 והנה הגורם החיבור והתכללות הוא בחי' משה ונחנו מה¹⁶⁸ כו' ולכן היה צ"ל מלחמת ונקמת מדין ע"י משה דוקא,

והנה, הגורם לחיבור ולהתכללות הוא בחינת משה, "ונחנו מה" וכו'; ולכן מלחמת מדין ונקמתו היו צריכות להיעשות דווקא על ידי משה.

מה שמחבר ומאחד את ישראל הוא בחינתו של משה, שאמר על עצמו ועל אהרן: "ונחנו מה" — ביטול מוחלט. לכן המלחמה נגד מדין, כוח הפירוד, הייתה צריכה להתנהל על ידי משה.

וזהו מ"ש ברבות בשה"ש [בשיר השירים] ע"פ שניך כעדר הרחלים¹⁶⁹ כו' שכולם מתאימות דקאי על ישראל שהלכו במלחמת מדין וכ"ה ג"כ ברבות (ר"פ מטות),

וזהו הנאמר במדרש רבה על שיר השירים, על הפסוק "שנייך כעדר הרחלים" וכו': "שכולם מתאימות" — שהדברים אמורים בישראל שיצאו למלחמה נגד מדין; וכך נאמר גם במדרש רבה (בתחילת פרשת מטות).

המדרש על שיר השירים מפרש את הפסוק "שנייך כעדר הרחלים... שכולם מתאימות" כתיאור של בני ישראל שיצאו למלחמה נגד מדין, וכך נאמר גם במדרש בתחילת פרשת מטות.

והענין כמ"ש במ"א ע"פ הנ"ל דפ"י שעלו מן הרחצה הוא ענין המשכת מ"ד [מ"ן דוכרין] מבחינת ים החכמה והיינו ע"י משה רע"מ [רע"א מהימנא] שנא' [שנאמר] בו כי מן המים משיתיהו¹⁷⁰

והענין הוא, כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק הנזכר לעיל, שפירוש "שעלו מן הרחצה" הוא המשכת מים דכורין מים החכמה; והמשכה זו היא על ידי משה רע"א מהימנא, שעליו נאמר: "כי מן המים משיתיהו".

מאמר אחר מסביר את "שעלו מן הרחצה" כהמשכת "מים דכורין" — זרם של השפעה — מים החכמה. המשכה זו באה על ידי משה, הרועה הנאמן, שנמשה מן המים.

ולכן שעלו מן הרחצה הוא ר"ת [ראשי תיבות] משה, ועי"ז נעשו שכולם מתאימות שהוא בחי' ההתכללות יחד ממש ולכן הם דוקא שנלחמו על מדין וכנ"ל שלהיות על מדין הוא ע"י ההתכללות יחד:

ולכן ראשי התיבות של "שעלו מן הרחצה" הם משה. ועל ידי כך נעשו "שכולם מתאימות" — בחינת התכללות יחד ממש; ולכן דווקא הם נלחמו נגד מדין, וכאמור לעיל: ההתגברות על מדין היא על ידי ההתכללות יחד.

ראשי התיבות של "שעלו מן הרחצה" — ש"ן, מ"ם וה"א — הם אותיות שמו של משה. על ידו נעשו הלוחמים "שכולם מתאימות", מאוחדים ממש, ולכן דווקא הם יכלו להילחם במדין, שכן ההתגברות על מדין אפשרית רק באמצעות אחדות כזאת.

בעבודה

כל אדם צריך להתייצב במלחמה נגד מדין שבתוכו: להילחם בשנאת החינם שהוא נוטה להצדיק, ולהיות מאוחד עם אחרים "כאיש אחד", בלי פירוד לבבות. בנפשו עליו לתת למוח לשלוט על הלב, כדי שאהבתו לה' תהיה מתוך נתינה עצמית ולא מתוך תחושה של "אני אוהב", ושהענווה תגבר בהרבה על העוז. עליו גם לזכך את התשוקות של הנפש הבהמית עד שיהפכו לאהבת ה', באמצעות התבוננות בכך שאין עוד מלבדו. לימוד תורה מתוך ביטול, קיום המצוות ובייחוד צדקה, מביאים שלום זה.

שאלות לשיחה

1. מדוע שנאת חינם, שהמאמר אומר שאינה רע גמור, גורמת לגלות ארוכה בהרבה מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים?
2. איך יכול קוצו של יו"ד, בחינה שלמעלה גם מחכמה וגם מבינה, לחבר שני הפכים שאינם יכולים להתחבר בכוחות עצמם, ומדוע התורה היא האמצעי להמשכתו?
3. באיזה מובן עונשי התורה ופרטיה המדוקדקים הם "השמאל נכלל בימין"?
4. מה ההבדל בין אהבת ה' שמורגשת כ"אני אוהב" לבין אהבה "בכל נפשך", ואיך שליטת המוח על הלב מביאה לאהבה השנייה?
5. מדוע מפרש המאמר את "היחלצו" כקריאה לכל אדם, ואיך נראית המלחמה הזאת בחייו האישיים?

הערות

פסקה 1

1 החלצו מאתכם

לפי ההערה, הנחת מאמר זה בכתב ידו של אדמו"ר האמצעי נדפסה שם.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ו ע' רפה. וראה אוה"ת מטות ע' א'שלו הגהה השייכת לסיום הביאור. ראה במאמרי אדה"א פ' מטות ע' איתשלט שמוסד על מאמר זה. "לכל אחד מהרביים היו מאמרים קבועים ביחוד בשביל זה (לטהר אויר העולם), אשר פעם בשנים או שלש שנים היו חוזרים עליהם ברבים. אחד ממאמרי רבנו הזקן — החלצו שבלקו"ת בלי ההגהות" — היום יום כ"ה תמוז ובהוספות לסה"מ תרנ"ט ע' רכב. לכללות מאמר זה — ראה ד"ה החלצו — רנ"ט וההוספה שם (ברוקלין, תש"ט). ובארוכה בסי' אגרות קודש דכ"ק אדמו"ר מוהר"י צ"צ נ"ע ח"א ע' שמה ואילך.

2 החלצו מאתכם

"משה דיבר אל העם לאמור: החלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין, לעשות נקמת הוי' במדין". פסוק הפתיחה, שנוסחו עומד במוקד שאלתו של המאמר.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הַחֲלֹצוּ מֵאִתְּכֶם אַנְשִׁים לְצִבָּא וַיְהִיו עַל־מִדְיָן לְתֵת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְיָן:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר לא, ג.

3 לכל מטות

"אלף למטה, אלף למטה, לכל מטות ישראל תשלחו לצבא". המאמר שואל מדוע נאמר בפסוק "לכל" ולא "מכל", ומשיב על כך בסופו.

Numbers 31:4 במדבר ל"א:ד

אֶלֶף לַמִּטָּה אֶלֶף לַמִּטָּה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלְחוּ לְצִבָּא:

Of every tribe a thousand, throughout all the tribes of Israel, shall ye send to the war

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו". תחילתה של פרשת יתרו, שבה הוא מכונה כהן מדין.

Exodus 18:1 שמות י"ח:א

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹּהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַם כִּי־הוֹצִיא ה' אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם:

Now Jethro, the priest of Midian, Moses' father-in-law, heard of all that G-d had done for Moses, and for Israel His people, how that the L-RD had brought Israel out of Egypt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 עתה ידעתי

"עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים". הכרתו של יתרו, שהמאמר מבין

אותה כהכנעת קליפת מדין לפני מתן תורה.

Exodus 18:11 שמות י"ח:יא

עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־גָדוֹל ה' מִכָּל־הָאֱלֹקִים כִּי בְדָבָר אֲשֶׁר יָדוּ עָלֵיהֶם:

Now I know that the L-RD is greater than all gods; yea, for that they dealt proudly against them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יח, יא.

6 יתרו כהן מדין שאמר עתה ידעתי

בתחילת פרשת יתרו אומר הזוהר שהתורה לא ניתנה עד שבא יתרו והודה: "עתה ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים"; אז הקדוש ברוך הוא התעלה בכבודו למעלה ולמטה, ולאחר מכן נתן את התורה בשלמותה. זהו הקטע שהמאמר עצמו מצטט.

Zohar, Yitro 1:8-18 ספר הזוהר, יתרו א':ח'-י"ח

Subsequently his priest also, namely Jethro, the priest of On, i.e. idolatry, was also humbled, so that he came and acknowledged the Holy One, saying: "Blessed be the L-rd, who hath delivered you.... Now I know that the L-rd is greater than all the gods..." (Ex. 18, 10, 11)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

7 ע"ד משארו"ל

בשעת מתן תורה נשמע קולה מקצה העולם ועד קצהו, ומלכי האומות התאספו אצל בלעם לשאול אם עומד לבוא מכול. הוא אמר להם שהי' נותן לעמו את האוצר הגנוז שלו: "הוי' עוז לעמו יתן", ומיד אמרו כולם: "הוי' יברך את עמו בשלום".

Zevachim 116a:20 זבחים קט"ז א:כ'

הַנִּיחָא לְמָאן דְּאָמַר: [יְתְרוֹ] אַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה; אֵלֶּיָּא לְמָאן דְּאָמַר: [יְתְרוֹ] קוּדְם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה – מַאי אִיכָּא לְמִימַר? דְּאִיתְמַר: בְּנֵי רַבִּי חֲזִיָּא וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי; חָד אָמַר: יְתְרוֹ קוּדְם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה, וְחָד אָמַר: יְתְרוֹ אַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה. לְמָאן דְּאָמַר יְתְרוֹ קוּדְם מִתֵּן תּוֹרָה הָיָה – קֶסֶבֶר שְׁלָמִים הִקְרִיבּוּ בְּנֵי נַח.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

זבחים קטז, א. [כ].

8 "הוי' עוז לעמו יתן, הוי' יברך את עמו בשלום". הפסוק החותם את המזמור, שהתלמוד שם בפי האומות בסניני; התורה, שהיא "עוז", מביאה שלום.

Psalms 29:11 תהילים כ"ט:יא

Havayah עז לעמו יתן Havayah יְבָרַךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

The L-RD will give strength unto His people; The L-RD will bless his people with peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תורה

המדרש על איכה מביא את אותה הוראה: ה' ויתר על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא על ביזוי התורה, ומביא את אותו פסוק.

Eikhah Rabbah, Petichta 2 איכה רבה, פתיחתא ב'

... אם ה' לא יקנה בית וגוי. רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי שמואל ברבי יצחק אמרי, מצינו שוטר הקדוש ברוך הוא על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, ולא ותר על מאסה של תורה, שנאמר: על מה אבדה הארץ, על עבודת כוכבים ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, אין כתיב כאן, אלא על עזבם את תורת. רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי חיאי בר אבא אמרי, כתיב (ירמיה טז, יא): ואני עזבו ואת תורת לא שמרו, הלואי אותי עזבו ...

Rabbi Abba bar Kahana began: "Who is the wise man who will understand this..." (Jeremiah 9:11). Rabbi Shimon ben Yoḥai taught: If you have seen towns uprooted from their place in the Land of Israel, know that they did not provide the salaries of the Bible teachers and the Mishna teachers, as it is stated: "For what reason did the land perish.... The L-rd said: Because they have forsaken My Torah" (Jeremiah 9:11-12). Rabbi [Yehuda HaNasi] would dispatch Rabbi Asi and Rabbi Ami to go out and establish [educational pro-grams]

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

13 וחורבן ב"ש הי' רק בשביל עון שנאת חנם

התלמוד אומר שבית המקדש הראשון חרב בגלל עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בית המקדש השני, שבימיו עסקו בתורה, במצוות ובמעשי חסד, חרב בגלל שנאת חנם; מכאן ששנאת חנם שקולה כנגד שלוש העבירות הללו.

Yoma 9b יומא ט' ב'

הערת קה"ת

יומא ט, ב. ודיה החלצו תשמ"ו. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תרנ"ט ע' סז בד"ה וכידוע.

פסוקה 3

14 והי' אשר תותירו מהם

"ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם, והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם". המאמר מיישם את האזהרה על שבע המידות הרעות.

Numbers 33:55 במדבר ל"ג:נ"ה

ואם-לא תורישו את-יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצרו אתכם על-הארץ אשר אתם יושבים בה:

But if ye will not drive out the inhabitants of the land from before you, then shall those that ye let remain of them be as thorns in your eyes, and as pricks in your sides, and they shall harass you in the land wherein ye dwell

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר לג, נה.

9 שהעוסק בתורה משים שלום

רבי אלכסנדר אומר שכל העוסק בתורה לשמה עושה שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה, כמו שנאמר: "או יחזק במעוזי, יעשה שלום ליי". כל המאמר בנוי על שני סוגי השלום הללו.

Sanhedrin 99b:10-11 סנהדרין צ"ט ב:י"א

אמר רבי אלכסנדר: כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליה של מעלה ובפמליה של מטה, שנאמר: "או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה ליי". רב אמר: כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, שנאמר: "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיה לנטע שמים וליסד ארץ". רבי יוחנן אמר: אף מגין על כל העולם כולו, שנאמר: "ובצל ידי כסיתיה". ולוי אמר: אף מקרב את הגאולה, שנאמר: "ולאמר לציון עמי אמה".

R' Alexandri said: All who engage in Torah for its own sake make peace in the household above and in the household below, as it says "If they would grasp My fortress, they would make peace for Me, they would make peace for Me." (Yeshayahu 27:5) Rav said: it is as if he built the palace above and below, as it says "And I placed My words into your mouth, and with the shadow of My hand I covered you, to ... plant the heavens and to found the earth..." (Yeshayahu

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

הערת קה"ת

סנהדרין צט, ב.

פסוקה 2

10 ויתר הקב"ה על

התלמוד אומר שבית המקדש הראשון חרב בגלל עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בית המקדש השני, שבימיו עסקו בתורה, במצוות ובמעשי חסד, חרב בגלל שנאת חנם; מכאן ששנאת חנם שקולה כנגד שלוש העבירות הללו.

Yoma 9b:12-13 יומא ט' ב:י"ב-י"ג

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרין יומין: ראשונים שנתגלה עונם — נתגלה קצם. אחרונים שלא נתגלה עונם — לא נתגלה קצם. אמר רבי יוחנן: טובה צפורן של ראשונים, מקריסו של אחרונים. אמר לקה ריש לקיש: אדרבה אחרונים עדיפי, אף על גב דאיכא שעבוד מלכות — קא עסקי בתורה. אמר לקה: בירה תוכיח, שחורה לראשונים ולא חורה לאחרונים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא ט, ב. ירוש חגיגה פ"א, ה"ה. איכ"ר פתיחתא ב. ראה במ"מ במאמרי אדה"א מטות ע' אתשמא. עלי"ק (צב, סע"ג). וש"נ. [כ].

11 ויתר הקב"ה על עבודת כוכבים וג"ע ושי"ד ולא ויתר על ביטול

תורה

"אנו מוצאים שהקדוש ברוך הוא ויתר לישראל על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אך לא ויתר על כך שדחו את התורה", שכן הפסוק מציין את סיבת החורבן: "על שעזבו את תורת".

Jerusalem Talmud Chagigah 1:7 תלמוד ירושלמי חגיגה א:ז

12 ויתר הקב"ה על עבודת כוכבים וג"ע ושי"ד ולא ויתר על ביטול

15 ואתם לא תכרתו ברית כו' ולא שמעתם בקולי

"ולא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת, מזבחותיהם תתוצון, ולא שמעתם בקולי". הפסוק מובא כדי להראות שהעמים שנותרו בארץ גרמו לישאל לחטוא.

Judges 2:2 שופטים ב'ב'

וְאַתֶּם לֹא־תִכְרְתוּ בְרִית לְיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת מִזְבְּחוֹתֵיהֶם תִּתְּצוּן וְלֹא־שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי מִהֲזֹאת עֲשִׂיתֶם:

and ye shall make no covenant with the inhabitants of this land; ye shall break down their altars; but ye have not hearkened unto My voice; what is this ye have done

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 ע"כ הי הגלות בבל . נתקנו שבע מדות

ההערה מפנה לשם בעניין שבעים שנות גלות בבל כתיקון שבע המדות.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרמ"ד ע' רעז.

17 לשון מדין ריב ומדון

בהערותיו שם מביא הרבי את הוזהר (2:68a), את לקוטי תורה של הארז"ל ואת ספר הלקוטים בתחילת פרשת יתרו (המובא במקדש מלך שם): מדין שבקדושה היא אהבה, ובקליפה היא איבה ומריבה.

Zohar II, 68a זח"ב סח, א

הערת קה"ת

בסה"מ תרנ"ט ע' נה מצייין כ"ק אדמו"ר בהערות "ראה זח"ב סח, א ובלקו"ת [להארז"ל] ובס' הליקוטים ר"פ יתרו (הובא במק"מ שם): מדין בקדושה הוא אהבה ובקליפה איבה ומריבה".

18 אך הוא מקור התהוות הרע

מובא בהערה: בגלל שנאת חנם הייתה שפיכות דמים ממש בסוף תקופת בית שני, בידי פורעי החוק שבישראל, כמתואר ביוסיפון.

הערת קה"ת

"שמסיבת שנאת חנם הי' שפיכות דמים בפועל ממש בסוף בית שני ע"י פריצי ישראל כמבואר ביוסיפון" — מאמרי אדה"א פ' מטות ע' אתשמיג.

19 כמ"ש הלל הזקן דעלך סני

הלל אמר למי שביקש להתגייר: "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך; זו כל התורה כולה, והשאר הוא פירושה. לך ולמד". אהבת הזולת היא אפוא יסוד התורה כולה.

Shabbat 31a:6-7 שבת ל"א א-ו-ז

... גִּיּוּרֵיךָ עַל מְנַת שְׁתַּלְמְדֵנִי כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה כְּשֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַל רִגְלִי אַחֲתִי! דַּחְפוּ בְּאֵמַת הַבְּנֵן שֶׁבִּידוּ. כָּא לִפְנֵי הַלֵּל, גִּיּוּרֵיךָ. אָמַר לוֹ: דַּעְלָה סְנִי לְחִבְרָה לֹא תַעֲבִיד — זֶה הִיא כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּה, וְאֵידֶךָ פִּירוּשָׁהּ הוּא, זֵיל גְּמוּר. שׁוּב מַעֲשֶׂה בְּגוֹי אֶחָד שֶׁהָיָה עוֹבֵר אַחֲרֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְשָׁמַע קוֹל סוֹפֵר שֶׁהָיָה אוֹמֵר: "וְאַלֶּה הַבְּנָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חוּשָׁן וְאַפּוֹד". אָמַר: הֲלָלוּ לִמִּי? אָמְרוּ לוֹ: לִכְהֵן גָּדוֹל. אָמַר אוֹתוֹ גּוֹי בְּעַצְמוֹ: אֵלֶּה וְאַתְּגִייר בְּשִׁבִּיל שְׁשִׁימוּנִי ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת לא, א.

20 ה' אחד

"שמע ישראל: הוי' אלקינו, הוי' אחד". ה"אחד" שבקריאת שמע, שהמאמר

מבאר כאחדות בתוך ריבוי.

Deuteronomy 6:4 דברים ו'ד'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַבַּיְתָּה אֱלֹהֵינוּ הַבַּיְתָּה אֶחָד:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ד.

21 איהו וגרמוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

22 איהו וגרמוהי חד

בתקוני זוהר נאמר שבעשר הספירות דאצילות נמצא המלך בתוכן: הוא וכליו אחד בהם, והוא וכוחות החיים שלו אחד בהם; ואין הדבר כן בספירות דבריאה. המאמר מביא זאת כדי לבאר את אחדות שם הוי'.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תקוני זוהר ג' ב:ט-י

דְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת מְלָכָא בְּהוֹן, אִיהוּ וְגִרְמִיָּה חַד בְּהוֹן, אִיהוּ וְחִיּוֹנִי חַד בְּהוֹן, מַה דְּלֹא הָכִי בְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, דְּלֹא אֵינּוֹן וְחִיּוֹנִי חַד, לֹא אֵינּוֹן וְגִרְמִיָּהוֹן חַד. וְעֵלֶת עַל כָּלָא הוּא נְהִיר (נ"א נחית) בְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּאֲצִילוֹת, וּבְעֵשֶׁר סְפִירוֹת דְּבְרִיָּאָה, וְנְהִיר בְּעֵשֶׁר כְּתוּת דְּמִלְאָכְיָא, וּבְעֵשֶׁר גִּלְגָּלִי דְּרַקִּיעָא, וְלֹא אֲשֵׁתַנִּי בְּכָל אֲתֵר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

23 הוא היודע והוא הדעה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב, ה"י.

24 הוא היודע והוא הדעה

הרמב"ם כותב שידיעת ה' אינה נפרדת ממנו כפי שידיעת האדם נפרדת ממנו: הוא היודע, הידוע והדעה עצמה, והכול אחד. אדמו"ר הוקן מביא זאת כביטוי נוסף לאחדות האלוהית.

Mishneh Torah, Foundations of the Torah 2:10 משנה תורה,

הלכות יסודי התורה ב'י

... שְׁאֵלְמִלִּי הִיָּה חַי בְּחַיִּים וְיִוְדַע בְּדַעַה חוּץ מִמֶּנּוּ הָיוּ שֵׁם אֱלֹהוֹת הִרְבָּה הוּא וְחִיּוֹ וְדַעַתוֹ, וְאֵין הִדְבָּר כֵּן אֵלָּא אֶחָד מִכָּל צִד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יְחוּד. נִמְצְאָתָ אֲתָה אוֹמֵר הוּא הַיּוֹדַע וְהוּא הַיְּדוּעַ וְהוּא הַדַּעַה עֲצָמָה הַכֹּל אֶחָד. וְדָבָר זֶה אֵין כֵּחַ בְּפֶה לְאֹמְרוֹ וְלֹא בְּאֵזֶן לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב לְהִדָּם לְהַכִּירוֹ עַל בְּרִיּוֹ. וּלְפִיכָה אוֹמֵר חַי פְּרַעַה וְחַי נִפְשֶׁךָ וְאֵין אוֹמֵר חַי ה' אֵלָּא חַי ה'. שְׁאֵין הַבּוֹרָא וְחִיּוֹ שְׁנֵים כִּמוֹ חַיִּי הַגּוֹפִים הַחַיִּים אוֹ כְּחַי הַמִּלְאָכִים. לְפִיכָה ...

The Holy One, blessed is He! recognizes His Own Truth and knows it as it really is; and He does not know with an intelligence which is apart from Himself, as we know, for, we and our intelligence are not one, but the Creator, may He be blessed! and His Intelligence and His Life are One from every lateral, angle and manner of Unity. Since but for this, He would live a life and understand with an intelligence apart from Himself, then there would be many gods, He, His ... life

Torat Emet 363 (Public Domain) • Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain)

פסוקה 4

29 וחטאת בת דנקא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע' זבחים (מח, א). מנחות (קז, ב) תוד"ה כבש. [כ].

30 האשם שתי סלעים וחטאת בת דנקא

הגמרא דוחה את הסברה שאין להחמיר במקרה של ספק יותר מבמקרה ודאי, כך שכפי שקרבן חטאת ודאי עשוי להיות שווה דנקא, גם קרבן אשם מספק יהיה שווה כך; אלא קרבן האשם צריך להיות "שקלי כסף", לפחות שני סלעים. זהו הדין העומד ביסוד הסברו של רבנו יונה.

Zevachim 48a:15-16 זבחים מ"ח א:ט"ו-ט"ז

לְאִשֶּׁם בְּכֶסֶף שְׁקָלִים. שְׁלֹא תֹאמְרוּ: לֹא יֵהָא סְפִיקוּ חֲמוּר מִן דְּאִוּ; מָה וְדָאוּ חֲטָאת בֵּת דְּנָקָא, אִף סְפִיקוּ אִשֶּׁם בֵּר דְּנָקָא. וְרַבִּי עֲקִיבָא, הָא סְבָרָא מְנָא לָקָה? נִפְקָא לָקָה מִיֵּזֶאת תּוֹרַת הָאִשֶּׁם – תּוֹרָה אַחַת לְכָל הָאִשָּׁמוֹת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

31 ראשונים שנתגלתה עונם

רבי יוחנן ורבי אלעזר אומרים שניהם: "הראשונים, שחטאם התגלה, קצם התגלה; האחרונים, שחטאם לא התגלה, קצם לא התגלה". אדמו"ר הזקן מסביר מדוע חטאה של הדור המאוחר הוסתר.

Yoma 9b:12-13 יומא ט' ב:י"ב-י"ג

רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֱלֶעָזָר דְּאָמְרִי תַרְוִיחֵיהּ: רֵאשׁוֹנִים שְׁנִתְגַּלָּה עוֹנָם – נִתְגַּלָּה קֶצֶם. אַחֲרֹנִים שְׁלֹא נִתְגַּלָּה עוֹנָם – לֹא נִתְגַּלָּה קֶצֶם. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טוֹבָה צְפוּרָנָן שֶׁל רֵאשׁוֹנִים, מְכַרִּיסוּ שֶׁל אַחֲרֹנִים. אָמַר לָקָה רִישׁ לְקִישׁ: אֲדַרְבֵּה אַחֲרֹנִים עֲדִיפִי, אִף עַל גַּב דְּאִיכָא שְׁעָבוּד מְלָכִיּוֹת – קָא עֲסָקִי בְּתוֹרָה. אָמַר לָקָה: בִּיָּדָה תּוֹכִיחַ, שְׁחִזְרָה לְרֵאשׁוֹנִים וְלֹא חִזְרָה לְאַחֲרֹנִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא ט, ב.

פסוקה 5

32 כולא קמי כלא חשיב

על יראת ה' אומר הוזהר שהיראה העיקרית היא לירא ממנו מפני שהוא גדול ומושל, שורש כל העולמות, וכל מה שלפניו נחשב לאין. המאמר משתמש בביטוי זה כדי להראות שה' לבדו הוא המציאות האמיתית.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת

זח"א יא, ב.

33 ישתחשך סתרו

"עשה חושך סתרו, סביבותיו סוכתו". המאמר מחיל זאת על הצמצום, ההסתר שמסמלת האות יו"ד.

Psalms 18:12 תהילים י"ח:י"ב

יִשְׁתַּחֲשֹׁךְ סִתְרוֹ סְבִיבוֹתָיו סִכְתּוֹ חֲשֵׁכֶת־מַיִם עֲבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

25 פי אחד היינו אחד בוי רקיעים והארץ

המאמר שם מסביר שהמילה "אחד" בקריאת שמע אינה מתארת את עצמות ה', שלגביה מתאימה המילה "יחיד", אלא פירושה שהוא אחד בשבעת הרקיעים, בארץ ובארבע רוחות השמים: גם בעולם של פירוד מתגלה אחדותו, שכן הכול בטל לפני אורו.

הערת קה"ת

סמ"ק סק"ד. הובא בב"י אור"ח סי' סא. תו"א נה, ב. אוה"ת ואתחנן ע' תכט. שבועות ע' רב. אוה"ת שמות כרך-ח ד"ה ורא.

26 אחד בוי רקיעים והארץ

בעניין מצוות קריאת שמע כותב הסמ"ק שיש להאריך בדל"ת של "אחד" במידה המספיקה להמליך את ה' בשבעת הרקיעים ובארץ ובארבע רוחות העולם. המאמר מסתמך על משמעות זו של "אחד".

Sefer Mitzvot Katan 104:2 ספר מצוות קטן ק"ד:ב'

... הכנה פתיל שלא יראה כתיב' אחת ומדלג אחת מן האותיות ואמרינן בירושלמי דצריך לבאר זי"ין של תוכרו וצריך להאריך בדל"ת של אחד שיעור כדי שימליכוהו בשבעה רקיעים ובארץ ובארבע רוחות העולה אמר רב אשי ובלבד שלא יחטוף בחית וצריך ליוהר שלא יאריך באלף דאחד שלא יראה כאומר אי חד וכשיאמר היום ישתוק מעט כדי שלא יראה כאומר היום על לבבך ולא למח' על לבבך כדאיתא בפרק מקום שנהגו. שנינו במסכת סוטה דק"ש נאמרת בכל לשון אמנם באותו לשון צריך ליוהר משובש אותו לשון: אמרינן בברכות הקורא את שמע וטעה

...

Sefer Mitzvot Katan, Kopy, 1820 (Public Domain)

27 ונרגן מפריד

"אדם של עיוות שולח מדון, והמרגן מפריד בין חברים קרובים." המאמר קושר בין המדון שבפסוק לבין מדין, ובין ה"מפריד" שבו לבין ההפך מאחדות.

Proverbs 16:28 משלי ט"ז:כ"ח

אִישׁ תִּהְפֹּכוֹת יִשְׁלַח מִדּוֹן וְנִרְגָן מִפְּרִיד אֱלֹהִי:

A froward man soweth strife; And a whisperer separateth familiar friends

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ משלי טז, כח.

28

בביאור "נרגן מפריד אלוף" אומר הוזהר שהרשעים גורמים פגם למעלה: הם מפרידים את המטרונות מן המלך, ולכן הוא אינו נקרא אחד, שכן הוא נקרא אחד רק כאשר הם מתאחדים באיחוד אחד. זהו הקטע שהמאמר מביא כדי להראות שמחלוקת היא היפוכה של הקדושה.

Zohar, Vayikra 37:268-38:273 ספר זוהר, ויקרא ל"ז:רס"ח-ל"ח:ע"ג
They shall be planted in the house of the L-rd", at the time "of the Messiah; "and flourish in the courts of our G-d, at the resurrection of the dead; "They shall still bring forth fruit in old age", on the day when the world will be waste, "and they shall be full of sap and green" afterwards;1Only the first 13 lines of the Hebrew text appear in the translation. and why all this? "To show that the L-rd is upright, he is my rock and ... there is no unrighteousness

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

תהלים יח, יב.

34 ויצא כברק חצו

"והווי עליהם יראה, ויצא כברק חצו". הבוק הברק ממחיש את נקודת האור היחידה המתגלית לאחר הצמצום.

Zechariah 9:14 זכריה ט:י"ד

וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו ואדני ה' בשופר יתקע ויהלך בסערות תימן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ט, יד. במאמרי אדה"א מסות ע' איתשמח מבאר ענין גילוי בחי נקודה "א" המבריק מן בחי ההעלם דעננים שגם הוא אינו בא ונמשך בהתפשטות והתרחבות כלל. . המאיר ומבריק מעצמות ההעלם דמשפיע" ע"ש.

פסוקה 6

35 כבירייתו של עולם

כששאלו מדוע התייששים הולכים בראש העדר והכבשים אחריהם, השיב רב יהודה: "כמו בכריית העולם: תחילה חושך ואחר כך אור". אדמו"ר חזקוני מפרש את החושך כצמצום ואת האור כהתפשטות.

Shabbat 77b:8 שבת ע"ז ב:ח'

... אָמַר לָקַח. אָמַר לָקַח: מַאי טַעמָא עֵינֵי מְסַנֵּן בְּרִישָׁא וְהָדָר אִימְרִי? אָמַר לָקַח כְּבִרְיִיתוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּבִרְישָׁא חֲשׂוֹקָא וְהָדָר נְהוּרָא. מַאי טַעמָא הֵנִי מְכַסְּיוֹ וְהֵנִי מְגַלְיוֹ? הֵנִי דְּמַכְסִּינָא מִינְיָהּ — מְכַסְּיוֹ, וְהֵנִי דְּלָא מְכַסִּינָא מִינְיָהּ — מְגַלְיוֹ. מַאי טַעמָא גְּמֵלָא זוּטָר גְּנוּבְתִּיהָ? מִשּׁוּם דְּאָכַל כִּיסִּי. מַאי טַעמָא תוֹרָא אֲרִיקָא גְּנוּבְתִּיהָ? מִשּׁוּם דְּדִיר בְּאֵגְמִי, וּבְעֵי לְכַרְכּוּשֵׁי בְּקִי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עז, ב.

36 שחור' אני

"שחורה אני אך נאה, בנות ירושלים". לפי הטקסט, הוזהר על בלק מחיל את הפסוק על היידי, שאין בה לבן.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א:ה'

שחורה אני ונאנה בנות ירושלים באהלי קדר כיריעות שלמה: I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 כחשיכה כאורה

"גם החושך אינו חשוך לפניך, והלילה מאיר כיום; החושך הוא כאור". לפני ה' אין משמעות להבחנה בין חושך לאור.

Psalms 139:12 תהלים קל"ט:י"ב

גם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁהָ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּי־אֵיךְ כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה: Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

38 תרין רעין דלא מתפרשין

בפירוש "אכלו רעים" אומר הזוהר שהמקום העליון, עדן והנהר היוצא ממנו, שרויים באחדות ובשמחה ואינם נפרדים לעולם; הם נקראים "רעים". המאמר מחיל את הכיטוי על חכמה ובינה.

Zohar II, 56a זח"ב נו, א

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

הערת קה"ת

זח"ב נו, א. זח"ג ד, א.

39 קוצו של יו"ד

הזוהר אומר שהיו"ד של השם הקדוש קשורה בשלושה קשרים: קוץ למעלה, שהוא כתר העליון, קוץ באמצע וקוץ למטה; הקוץ האמצעי יוצא מן הקוץ העליון. זהו אחד משני הקטעים שהטקסט מצטט.

Zohar, Vayikra 23:146-24:159 ספר זוהר, ויקרא כ"ג:קמ"ו-כ"ד:קנ"ט R. Judah, commenting on the verse, "Let there be a firmament in the midst of the waters", said: "Did not that firmament divide the upper from the lower waters there would be conflict between them. But that firmament keeps the peace between them, and the world is established only on peace. G-d is also called "peace"; He is peace, His name is peace, and all is bound together in peace." R. Abba said: 'I see that this supreme Holy Name is altogether peace and altogether ... one, and paths diverge from

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

40 קוצו של יו"ד

הזוהר אומר שהשם הקדוש נכתב תחילה ביו"ד, שיש לה קוץ למעלה, אחד באמצע ואחד למטה, ואחר כך יו"ד־ה"א, שאינן נפרדות זו מזו לעולם. זהו הקטע השני שהטקסט מצטט.

Zohar, Vayikra 24:170-25:179 ספר זוהר, ויקרא כ"ד:קע"ב-כ"ה:קע"ט

41 וכמבואר בפרדס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער כז, פ"ג.

42 קוץ העליון

בשער האותיות שלו מביא הפרדס את דברי התיקונים, שלאות יו"ד יש שלושה קוצים: למעלה, באמצע ולמטה; ומובא שם ביאור שהקוץ העליון, כתר, משפיע לשני הצדדים — חכמה ובינה. זהו הקטע שהטקסט מצטט.

Pardes Rimmonim 27:13 פרדס רמונים כ"ז:י"ג

43 ויומשך היו"ד בה"א נמשך ע"י קוצו של יו"ד

בהערה מובאים דברי הצמח צדק על נקודה זו: "צריך עיון, שבפרדס שער המכריעין לא משמע כך".

הערת קה"ת

באוה"ת פ' יתרו ע' תתצה מצייין ע"ז: "וצ"ע בפרדס שער המכריעין לא משמע כן". וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תרנ"ט ע' עה.

44 ע"פ לך לך

ההערה מוזהר את המאמר על "לך לך" שהטקסט מזכיר עם המאמר שבתחילת לך לך בתורה אור, שבו נדון קוצו של יו"ד בהרחבה.

הערת קה"ת

תו"א ר"פ לך לך. ובארוכה בתו"ח פ' לך דף פב, ב.

45 לך לך

"ויאמר הוי' אל אברם: לך לך מארצך..." הפסוק במאמר שבתורה אור בתחילת פרשת לך לך, שבו מבואר בהרחבה עניין קוצו של יו"ד.

Genesis 12:1 בראשית י"ב:א

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלֶדְתְּךָ וּמִפֶּתִי אַבְיָךְ אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאֶךָ:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the land that I will show thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

46 בזהר פ' בלק (דקצ"א)

ההערה מציגת שהביאור בזהר על בלק המובא כאן מופיע בהרחבה בפירושו של אדמו"ר האמצעי על הזוהר.

הערת קה"ת

ראה באריכות בביה"צ לאדה"א והצ"צ.

47 בזהר הרקיע ר"פ בראשית

הקטע מצטט את אותו זוהר הרקיע על "את צדי נכנס" (פני הי"ד נהפכו לאחור), ומסביר שחסד טהור וגבורה טהורה הם הפכים, כמו מים ואש שאינם יכולים להתחבר. התיקון הוא התכללות הדדית, באמצעות המשכת השכל אל המדות; שכן רגשותיו של אדם, ללא הכוונת השכל, אינם קשורים זה בזה.

הערת קה"ת

עיין לקמן פז, א.

48 עאלת אות צ'

בתיאור הזוהר על האותיות שבאו לפני הקדוש ברוך הוא, וכל אחת ביקשה שהעולם ייברא באמצעותה, באה האות צד"י ונאמר לה שעליה להישאר נסתרת. הטקסט מפנה להערת זוהר הרקיע על הקטע הזה.

Zohar, Introduction 5:21-6:28 ספר הזוהר, הקדמה ה':כ"א-ו':כ"ח

49 אלא במזל תליא חבורא דלהון

הזוהר אומר שהי"ו והה"א התחתונה מתחברות באמצעות חסד, אך החיבור של הי"ד עם הה"א העליונה "אינו תלוי בחסד; חיבורם תלוי במזלי, ולכן הם לעולם אינם נפרדים; ומי שגורם להפרדה כאילו החרוב את העולם.

Zohar, Achrei Mot 62:370-64:378 ספר הזוהר, אחרי מות ס"ב:ש"ע-ס"ד:שע"ח

But the union of Yod with the upper He is not caused by Hesed but by mazzal (lit. luck). In this way Yod is linked with He, He with Van, Vau with He, and He, with all, and all forms one entity, of which the elements are never to be separated. He who causes separation between them, as it were, lays "waste the world and is called "the nakedness of all

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

50 ושבילך במים רבים

"דרךך בים, ושבילך במים רבים, ועקבותיך לא נודעו". הטקסט מפנה להערתו של פרי עץ חיים על פסוק זה.

Psalms 77:20 תהילים ע"ז:כ

בַּיָּם דְּרָכְךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמִים רַבִּים וְעִקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ:

Thy way was in the sea, And Thy path in the great waters, And Thy footsteps were not known

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 לחבר בחי י"ה

ההערה מפנה שם לעניין חיבור הי"ד והה"א באמצעות התורה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמע"צ ע' איתרפה.

52 או יחזיק במעוזי

"או יחזיק במעוזי, יעשה שלום לי; שלום יעשה לי". התלמוד מביא פסוק זה כהוכחה שלימוד התורה עושה שלום למעלה ולמטה; אדמו"ר הזקן קורא את המילים "לי" כשלום בתוך השם עצמו.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יִחְזֹק בְּמַעוּזַי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה־לִּי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי' כו, ה.

53 דאורייתא מחכמה נפקת

הזוהר מביא את הלימוד ש"התורה יוצאת מחכמה העליונה"; דעה אחרת שם אומרת שהיא יוצאת מבינה, ורבי יהודה אומר שהיא כלולה מחכמה ובינה.

Zohar, Yitro 21:378-22:389 ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט

According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of "understanding" and "forsake not the Torah of thy mother

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

54 כל הקורא ושונה

ההערה מפנה להערות שם על המאמר שהקדוש ברוך הוא קורא ושונה כנגד מי שעוסק בתורה.

הערת קה"ת

תדא"ר פ' יח. וראה בסה"מ תרנ"ט ע' פא בהערות.

55 כל הקורא ושונה הקב"ה קורא

הקטע מצטט מאמר זה ומסביר ש"קורא ושונה כנגדו" של הקדוש ברוך הוא פירושו גילוי אור אין סוף בתוך חכמה, שבמהותו נעלה לאין ערוך מחכמה: זהו גילוי של פנימיות, כפי שכוח החיים הפנימי מתגלה במוח.

הערת קה"ת

תדא"ר רפ"ח. ועי' ד"ה אלה פקודי פ"ב (ג, ב) [כ]. יל"ש איכה רמז תתל"ד (בשינוי ל' קצת).

56 כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו

"כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו וקורא ושונה עמו". המאמר מסיק שבאמצעות הלימוד נמשך הקב"ה עצמו לתוך התורה.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח:א'-ב'

... איכ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה ככל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג') ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לךך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לכך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו

61 נקי התורה שלום

בין שבחי השלום, המדרש אומר: "נמצא שהתורה נמשלה רק לשלום, שנאמר: 'וכל נתיבותיה שלום'". הדברים מובאים בהערת קה"ת לעניין כינויה של התורה "שלום".

Bamidbar Rabbah 11:7 במדבר רבה י"א:ז

62 תרי"ג מצות . . תרי"ך עמודי אור

הקטע מסביר שעבירה מכבה את אור המצווה אך לא את התורה, מפני שמקורה של התורה הוא בשלוש עשרה מדות הרחמים: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן, שש מאות ועשרים בסך הכול, הן שש מאות ועשרים עמודי אור, מקורות הרחמים והסליחה.

הערת קה"ת

ראה פרדס ש"ח, פ"ג. ועל"ק ראה (כ, ב). ולעיל בחקוטי (מו, ב). וש"נ. [כ].

63 תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם בחי' כתר תרי"ך

עמודי אור

הפרדס כותב שבספירת כתר יש 620 עמודי אור, כמניין כתר; לימוד זה התגלה לראשונה בתפילתו של רבי נחוניא בן הקנה.

Pardes Rimmonim 8:5-6 פרדס רמונים ח"ה-ו

אחר שנתעסקנו בפרקים הקודמים בענין הכתר, נבוא בפרק זה לבאר שני הנאצלים ממנו והם חכמה ובינה. ובענין מהותם אם הם דין או רחמים נחלקו המפרשים. יש משי"כ כי החכמה בערך הכתר יש בה קצת דין ובערך בינה היא רחמים, וענין זה נבאר בו לפנים. ויש שכתב שהיא רחמים פשוטים והדין הוא מבינה ולמטה. וי"מ שכתבו הפך ואמרו שהבינה רחמים והחכמה דין והיא סברה וזה תכלית הזרות. וז"ל כשעלה הרצון והמחשבה להבראות העולם אותו הרצון והחפץ הוא גלוי הדבר ואותו הרצון כנוהו המקובלים בלשון מחשבה וכשנאצלה אותה המחשבה נתפרסמה עוקץ של ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

64 בדי"ה אחרי ה'

הקטע עוסק בשתי בחינות של ימין ושמאל ומצטט את המדרש על "אחרי ה' אלקיכם תלכו... ובו תדבקו", המשיב שיש לנטוע תחילה, כלומר, להמשיך את עץ החיים אל הארץ. לאחר מכן הוא מסביר שיש לשמור על המצוות, מפני שעבירה מכבה את ה"נר" שנמשך מן המצווה, אף שאינה מכבה את המצווה עצמה.

הערת קה"ת

לקרית פ' ראה, כ, ב.

65 אחרי הוי' אלקיכם תלכו

"אחרי הוי' אלקיכם תלכו, ואותו תיראו, ואת מצוותיו תשמרו, ובקולו תשמעו". הפסוק במאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 13:5 דברים י"ג:ה

אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֹתוֹ תִירָאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקוֹל תִּשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבְּקוּ:

After the L-RD your G-d shall ye walk, and Him shall ye fear, and His commandments shall ye keep, and unto His voice shall ye hearken, and Him shall ye serve, and unto Him shall ye cleave

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגוי (מלכים א כ:כ"ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם

...

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

57 עוסק בתורה לשמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה אבות רפ"ו.

58 עוסק בתורה לשמה

רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים רבים. המאמר מפרש את המילה "לשמה" בשני אופנים.

Pirkei Avot 6:1 משנה אבות ו:א

שְׁנֵי תַּקְמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָּחַר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, זֹכֶה לְדִבְרֵי הָרַבָּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כְּלוּ כְּדִי הוּא לוֹ. נִקְרָא רַע, אֱהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׁמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׁמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וּמְלַבֶּשֶׁתוֹ עֲנוּה וְיִרְאָה, וּמְכַשְׁרֶתוֹ לְהִיּוֹת צַדִּיק וְחַסִּיד וְיֹשֶׁר וְנָאֵמָן, וּמְרַחֲקֶתוֹ מִן הַחֲטָא, וּמְקַרְבֶּתוֹ לְיָדֵי זְכוּת, וְנִתְּנִין מִמֶּנּוּ עֶצֶה וְתוֹשָׁעָה בִּינָה וְגִבּוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר (משלי ח) לִי עֶצֶה וְתוֹשָׁעָה אֲנִי ...

The sages taught in the language of the Mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves G-d; one that loves humankind; one that gladdens G-d; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright ... ,and trustworthy; it keeps him far from sin

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

59 לשם התורה עצמה

תניא, פרק ה, מסביר שכאשר אדם משיג הלכה בתורה, השכל שלו מקיף אותה והיא מקיפה אותו — איחוד מופלא עם חכמתו ורצונו של ה'. ההערה מפנה שם לעניין לימוד לשמה.

הערת קה"ת

ראה תניא פרק ה.

60 ולכן נקי התורה שלום

ההערה מפנה לערך זה במילון המונחים הקבליים, תחת "שלום", לעניין שהתורה נקראת "שלום".

הערת קה"ת

ראה ערה"כ לבעל סה"ד ע' שלום. ובמדבר"ר פ"א ז: שלא נמשלה התורה אלא בשלום. ובמדרש לקח טוב ר"פ קדושים: אין שלום אלא תורה — לקו"ש ח"כ ע' 180.

רב: על ראש רשעים בגיהנם, שנאמר: "הנה סערת ה' חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחולי". ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה יג, ב.

72 זאת חקת התורה

ההערה מציינת את מקום ההפניה בגוף הטקסט: פרק 2 של המאמר "זאת חוקת התורה" בפרשת חוקת, ופרק 3 של הביאור שלו.

הערת קה"ת

בפ"ב. ובביאור שם פ"ג. [כ].

73 זאת חקת התורה

"זאת חוקת התורה אשר ציווה הוי". פתיחת הלכות פרה אדומה בפרשת חוקת, הפסוק שעליו נסמך המאמר.

Numbers 19:2 במדבר י"ט:ב

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל-בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה אשר איננה מום אשר לא יעלה עליה על:

This is the statute of the law which the L-RD hath commanded, saying: Speak unto the children of Israel, that they bring thee a red heifer, faultless, wherein is no blemish, and upon which never came yoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 שמאלא אתכליל בימינא

בפרשת קורח מלמד הוזהר שעל האדם לכלול את השמאל בימין, כדי שכל מעשיו ייכללו בימין, ומביא את הפסוק: "ימיןך, הוי", נאדרי בכוח".

Zohar, Korach 7:29-8:37 ספר הוזהר, קרח ז:כ"ט-ח:ל"ז

Thus we interpret, "all that thy hand findeth to do" of the left, and "that do with thy might" of the right. When a man is careful that all his acts should be towards the right side, and that he should include the left in the right, then G-d dwells within him in this world and brings him into the next world

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

75 שמאלא אתכליל בימינא

הוזהר אומר שהרשעים גורמים פגם למעלה, בכך שהשמאל אינו נכלל בימין והיצר הרע אינו נכלל ביצר הטוב, בגלל חסאי בני האדם.

Zohar, Vaera 9:82-10:93 ספר הוזהר, וארא ט:פ"ב-י:צ"ג

He also said that sinners impair the supernal world by causing a separation between the "Right" and the "Left". They really cause harm only to themselves, as it is written, "He (Israel) hath corrupted himself (lo) that they are not (lo) his children; it is their blemish" (Deut. 32, 5). "Lo" (himself), and "lo" (not), in this verse suggest that they both cause and cause not: they cause, i.e. prevent the descent of blessings from above, as it is written: "and then the L-rd's wrath be ... kindled against

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

76 בזהר ר"פ קרח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ושם (קעח, א) וזח"ב (כו, ב).

66 אורייתא מחכי נפקת

הערת קה"ת מפנה לZohar II, 121b למילים האלה.

Zohar II, 121b זח"ב קכא, ב

הערת קה"ת

זח"ב קכא, ב. פה, א.

67 הערת קה"ת מפנה לGenesis 12:1-17:27 למילים האלה.

Genesis 12:1-17:27 בראשית י"ב:א-י"ז:כ"ז

פסקה 7

68 לך ה' הגדולה והגבורה

"לך, הוי, הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל אשר בשמים ובארץ". שש המילים האלה נקראות כנגד שש המדות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"ל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

69 וכמ"ש בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ח"א (נג, א). [כ].

70 דאית ימינא ואית שמאלא לעילא בסטרא דקדושה

הוזהר אומר שיש ימין למעלה וימין למטה, שמאל למעלה ושמאל למטה: שמאל למעלה, בקדושה העליונה, שמעורר אהבה, ושמאל למטה שמפריד את האהבה שלמעלה.

Zohar, Bereshit 89:298-310 ספר הוזהר, בראשית פ"ט:רצ"ח-ש"י

To speak more esoterically: there is a Right above and there is a Right below; there is a Left above and there is a Left below. There is a Right above in the realm of supernal holiness, and there is a Right below located in the "other side". There is a Left above in the realm of supernal holiness to procure indulgence for the moon, so as to link her to the holy place and enable her to shine. There is a Left below ... which estranges the upper realm from

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

71 נהר דינור נמשך

כשאלו מהיכן יוצא נהר של אש, השיב התלמוד: "מזיעתן של חיות". המאמר משווה זאת להתהוות הגיהנום מפסולת הגבורות.

Chagigah 13b:13-14 חגיגה י"ג ב:י"ג-י"ד

תנאי, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפין ישמשוניה" — מספר גדול אחד, "וילגודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דינור, שנאמר: "נהר דינור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומו". מהיכן נפיק? מזיעתן של חיות. ולהיכן שפיק? אמר רב זוטרא בר טוביה אמר

77 תורת חסד

"פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה". המקור לתיאור התורה כ"תורת חסד".

Proverbs 31:26 משלי ל"א:כ"ו

פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה:

She openeth her mouth with wisdom; And the law of kindness is on her tongue

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי לא, כו.

78 ימינך ה' נאדרי בכח

"ימינך, הוי, נאדרי בכוח; ימינך, הוי, תרעץ אויב". מתוך שירת הים: כוח (גבורה) ביד ימין, והאויב מובס באמצעותה.

Exodus 15:6 שמות ט"ו:ו

ימינך Havayah נאדרי בכח ימינך Havayah תרעץ אויב:

Thy right hand, O L-RD, glorious in power, Thy right hand, O L-RD, dasheth in pieces the enemy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, ו.

פסוקה 8

79 כל חייבי כריתות . . נפטרו ידי כריתתן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

מכות פ"ג, מט"ו.

80 כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתן

"כל מי שחייב כרת והולקה נפטר מחיוב הכרת", כמו שנאמר: "ונקלה אחיך לעיניך" — לאחר שלקה, הוא אחיך. מובא כדי להראות שעונש מן התורה מתקן את החוטא.

Mishnah Makkot 3:15 משנה מכות ג' ט"ו

כל חייבי כרתות שלקו. נפטרו ידי כרתתו. שְׁנֵאֲמַר (דברים כה) וְנִקְלָה אַחִיר לְעֵינֶיךָ, כְּשֶׁלָּקָה הָרִי הוּא כְּאַחִיר, דְּבָרֵי רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן גַּמְלִיאֵל. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא בֶן גַּמְלִיאֵל, מָה אִם הָעוֹבֵר עֲבָרָה אַחַת, נוֹטֵל נִפְשׁוֹ עֲלֶיהָ, הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ נִפְשׁוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, מִמְקוֹמוֹ הוּא לָמַד, שְׁנֵאֲמַר (ויקרא יח) וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשֶׂת וְגו', וְאוֹמֵר (שם) אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֲדָם וְחִי בָהֶם. הָא, כָּל הַיּוֹשֵׁב וְלֹא עָבַר עֲבָרָה, נִוְתָּנִין לוֹ שְׂכָר כְּעוֹשֶׂה ...

All who have incurred [the penalty of] kareth, on being flogged are exempt from their punishment of kareth, for it says, "[He may be given up to forty lashes, but not more] ... lest your brother shall be dishonored before your eyes" (Deut. 25:3) once he has been lashed he is [considered] "your brother", the words of Rabbi Hananiah ben Gamaliel. Rabbi Hananiah ben Gamaliel said: "Just as one who transgresses one transgression forfeits his life, how much more does one who performs one commandment have his life ...". granted him

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

81 יעכרך ה' היום הזה

"ויאמר יהושע: למה עכרתנו? יעכרך הוי' ביום הזה". הדברים נאמרו לעכן לפני הוצאתו להורג.

Joshua 7:25 יהושע ז':כ"ה

ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה ויגמלו אתו כל־יִשְׂרָאֵל אֲכָן ויִשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ ויִסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים:

And Joshua said: 'Why hast thou troubled us? the L-RD shall trouble thee this day.' And all Israel stoned him with stones; and they burned them with fire, and stoned them with stones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 ארוזלי גבי עכן . . לעוה"ב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סנהדרין פ"ו, מ"ב.

83 העונש זהו לתקן נפשו

הקטע מסביר את יראת החטא: הרע מר ממוות, והדין שבא על החוטא מ"כיסא הדין" הוא כתרופה עבורו, "מוטב שיידון ויבוא לעולם הבא". לכן תכלית הדין היא חסד ולא נקמה, "כמבואר במאמר החלצו מאיתכם", כלומר במאמר הזה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי קרח נג, ד. לקו"ש חכ"ב ע' 71 מציינ גם לכוזרי מאמר שני פמ"ד. עיקרים מאמר רביעי פי לח. וראה שיחת ש"פ ויחי תנש"א סעיף ה.

84 את החיים ואת הטוב

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע". הרע נמנה לאחר המוות, כעניין חמור ממנו.

Deuteronomy 30:15 דברים ל"ט:ט"ו

רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע:

See, I have set before thee this day life and good, and death, and evil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, טו.

85 ויקח קרח

"ויקח קרח בן יצהר...". פתיחת פרשת קורח, הפסוק שהמאמר מתייחס אליו.

Numbers 16:1 במדבר ט"ז:א

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קֹהָת בֶּן־לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב וְאוֹן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּכֵן:

Now Korah, the son of Izhar, the son of Kohath, the son of Levi, with Dathan and Abiram, the sons of Eliab, and On, the son of Peleth, sons of Reuben, took men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 דור המבול . . הפלגה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סנהדרין פ"י, מ"ג.

87 דור המבול אין להם חלק לעוה"ב וכו' וכן בדור הפלגה

"דור המבול אין להם חלק לעולם הבא, ואינם עומדים בדין", וכן "דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא". דוגמה לעונש שקדם לתורה ולא תיקן את החוטא.

Mishnah Sanhedrin 10:3 משנה סנהדרין י"ג:

דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ואין עומדין בדין, שנאמר (בראשית ו) לא ידון רוחי באדם לעלם, לא דין ולא רוח. דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (בראשית יא) ויפץ ה' אתם משם על פני כל הארץ. ויפץ ה' אתם, בעולם הזה. ומשם הפיצם ה', לעולם הבא. אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (שם יג) ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד. רעים בעולם הזה. וחטאים, לעולם הבא. אכל עומדין בדין. רבי נחמיה אומר, אלו ואלו אין עומדין ...

The generation of the flood has no portion in the world to come, nor will they stand at the [last] judgment, as it says, "[And the L-rd said,] my spirit will not always enter into judgment with man" (Genesis 6:3), [meaning] there will be neither judgment nor [my] spirit for them. The generation of the dispersion have no portion in the world to come, as it says, "So the L-rd scattered them from there upon the face of all the earth" (Genesis 11:8): "So the lord scattered them", ... refers to

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

88 מימינו אש דת למו

"הוי' מסיני בא... מימינו אש דת למו". התורה באה מצד ימין, חסד, אך כאש, גבורה.

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג ב'

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרכבת קדש מימינו אש דת למו:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

89 אש שחורה ע"ג אש לבנה

הקטע מביא את מאמר חז"ל שהתורה ניתנה כאש שחורה על גבי אש לבנה; לפי הרמ"ז, האש השחורה היא החכמה הנסתרת שעל גבי האש הלבנה, אבא. לאחר מכן הוא מבאר זאת כאהבה והגעגועים לה' הנסתרים בלבו של כל יהודי, הבוררים בו גם כשהוא עסוק בענייני העולם.

הערת קה"ת

ראה ירוש' שקלים ו, א. הובא ברש"י דברים שם. ע"ל (בחקותי מח, ג). וש"נ. [כ].

90 אש שחורה ע"ג אש לבנה

רש"י מסביר את הביטוי "אש דת": התורה הייתה כתובה לפניו מימים קדומים, באש שחורה על גבי אש לבנה, והוא נתן אותה להם על הלחות, כתובה ביד ימינו.

Rashi on Deuteronomy 33:7-8 רש"י על דברים ל"ג ז'-ח'

וזאת ליהודה. סמך יהודה לראובן מפני ששניהם הודו על קלקול שבגדם, שנאמר "אשר חכמים גידו וגו' להם לבדם וגו' ולא עבר זר

בתוכם" (איוב ט"ו); ועוד פראשו רבותינו שכל ארבעים שנה שהיו שראל במדבר היו עצמות יהודה מתגלגלין בארון מפני נדוי שקבל עליו, שנאמר "וחטאתי לאבי כל הימים" (בראשית מ"ד), אמר משה מי גרם לראובן שיודה? יהודה וכו' (סוטה ז'): שמע ה' קול יהודה. תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכוששים, ויהושפט מפני ...

וזאת ליהודה AND THIS IS FOR JUDAH — He mentioned Judah immediately after Reuben because both of them made confession of the wrong that was theirs, as it is said, (Job 15:18-15:19) "Because wise men have told their sins ... unto them alone [the land was given] and no stranger passed amidst them". Further our Rabbis explained that during the whole forty years that Israel was in the wilderness Judah's bones were moving about in his coffin because of the excommuni-

... cation that he had invoked upon himself, as it is

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

91 אש שחורה ע"ג אש לבנה

רבי פנחס אומר בשם ריש לקיש שהתורה שהקדוש ברוך הוא נתן למשה ניתנה כאש לבנה חרוטה באש שחורה, כמו שנאמר: "מימינו אש דת למו".

Jerusalem Talmud Shekalim 6:1 תלמוד ירושלמי שקלים ו:א

92 אנכי ולא יהי לך

המילים כאן מצטטות את Exodus 20:2. הקטע מופיע למטה.

Exodus 20:2 שמות כ"ב'

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות כ, ב-ג.

93 אנכי ולא יהיה לך

"אנכי הוי' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים... לא יהיה לך אלקים אחרים על פניי". שתי הדיברות הראשונות מעשרת הדיברות, מקור החסד והגבורה.

Exodus 20:2-3 שמות כ"ב-ג'

אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: לא יהיה לך אלקים אחרים על-פני:

I am the L-RD thy G-d, who brought thee out of the land of Egypt, out of the house of bondage. Thou shalt have no other gods before Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 יעברך ה' היום הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעוה"ב

המשנה לומדת מדברי יהושע לעכן: "הוי' יטרידך היום הזה", שהוידוי שלו כיפר עליו: "היום הזה אתה מוטred, אבל אינך מוטred לעולם הבא".

Mishnah Sanhedrin 6:2 משנה סנהדרין ו:ב'

... ומנין שפפר לו ודיו, שנאמר (שם) ויאמר יהושע מה עכרתנו יעפרך ה' כיום הזה. היום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא. ואם אינו יודע להתנדות, אומרים לו, אמר תהא מיתתי כפרה על כל עונותי. רבי יהודה אומר, אם היה יודע שהוא מזומם, אומר תהא מיתתי

97 איהו וגרמוהי חד

בתיקוני זוהר נאמר שבעשר הספירות של אצילות "הוא וכליו אחד" ו"הוא וכוחות החיים שלו אחד". כאן הדברים מתארים את האיחוד השלם של חסד וגבורה.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י

דעשר ספירות דאצילות מלכא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו וחייו חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון וחייו חד, לא אינון וגרמיהו חד. ועלת על כלל הוא נהיר (נ"א נחית) בעשר ספירות דאצילות, ובעשר ספירות דבריאה, ונהיר בעשר כתות דמלאכיא, ובעשר גלגלי דרקיעא, ולא אשתני בכל אתר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

10 פסקה

98 וכמ"ש במ"א בפסוק ולא אבה

המאמר שם, על הפסוק "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם", שואל מה החידוש בכך שה' לא שמע לאדם רשע כבלעם, ומדוע היה צורך להפוך את הקללה לברכה. הוא מסביר שיש מקטרגים שמחפשים את חטאי ישראל כדי לטעון נגדם, ודבר זה נקרא "בחינת בלעם".

הערת קה"ת

לקר"ת תצא לה, ג.

99 ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם

"אך הוי' אלקיך לא רצה לשמוע אל בלעם, והוי' אלקיך הפך לך את הקללה לברכה, כי הוי' אלקיך אוהב אותך." הפסוק במאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו'

ולא-אבה ה' אלקיך לשמע אל-בלעם ויחפה ה' אלקיך לך את-הקללה לברכה כי אהבה ה' אלקיך:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a blessing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 כי שם ה' נקרא עליך

"וכל עמי הארץ יראו כי שם הוי' נקרא עליך, וייראו ממך." יש לקרוא זאת כמתייחס לשם הוי' שבתוך הנשמה היהודית.

Deuteronomy 28:10 דברים כ"ח:י'

ויראו כל-עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך:

And all the peoples of the earth shall see that the name of the L-RD is called upon thee; and they shall be afraid of thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, י.

101 חכמה מוחא ובינה ליבא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

102 חכמה מוחא ובינה ליבא וכמאמר הלב מביין

במאמרו של אליהו (פתח אליהו), הספירות מתוארות כאיברי הגוף: "חכמה היא המוח, המחשבה שבתוכו; בינה היא הלב, ובאמצעותה הלב

כפרה על כל עונותי חוץ מעון זה. אמרו לו, אם כן, יהו כל אדם אומרים כך כדי לנקות את עצמן:

When he is about ten cubits away from the place of stoning, they say to him, 'confess', for such is the practice of all who are executed, that they [first] confess, for he who confesses has a portion in the world to come. For so we find in the case of Achan, that Joshua said to him, "My son, pay honor to the L-rd, the G-d of Israel, and make confession to him. [Tell me what you have done, do not hold anything back from me.]"

... And Achan answered Joshua

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

9 פסקה

95 ורב חסד נוטה כלפי חסד

"הוי', הוי', א-ל רחום וחנון, ארך אפיים ורב חסד ואמת". מתוך שלוש עשרה מידות הרחמים.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

ויעבר ה' על-פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב-חסד ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Rosh Hashanah 17a:2-3 ראש השנה י"ז א:ב-ג'

בית הלל אומרים: "ורב חסד" — משה כלפי חסד. ועליהם אמר דוד: "אהבתי כי ישמע ה' את קולי", ועליהם אמר דוד כל הפרשה כולה — "ידלותי ולי יהושיע". פושעי ישראל בגופן, ופושעי אומות העולם בגופן — יורדיו לגיהנם ונידונין בה שנים עשר חדש. לאחר שנים עשר חדש — גופן כלה, ונשמתן נשרפת, ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים, שנאמר: "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם".

Both the sinners of Israel and the sinners of the nations of the world descend bodily to Gehinnom and are judged there for twelve months. After twelve months their bodies are consumed and their souls burnt and the wind scatters them under the feet of the righteous, as it says "And you shall crush the wicked, for they will be as ash under the soles of your feet..." (Malachi 3:21)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

הערת קה"ת

שמות לד, ו. ר"ה יז, א.

96 שלום יעשה לי

"או יחזק במעווי, יעשה שלום לי, שלום יעשה לי". חלקו השני של הפסוק, הנקרא כביטוי לאיחוד המידות בתוך שם הוי'.

Isaiah 27:5 ישעיהו כ"ז:ה'

או יחזק במעווי יעשה שלום לי שלום יעשה לי:

Or else let him take hold of My strength, That he may make peace with Me; yea, let him make peace with Me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מבין.

Tikkunei Zohar 17a:17-19 תוקני זוהר י"ז א:י"ז-י"ט

מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו. כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקי דאילנא בדרועי וענפוי (נ"א ואנפוי). כמא דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקי.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוקה 11

103 שלגדולתו אין חקר

"גדול הוי ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר". ההתבוננות בגדולת ה' המביאה לידי ביטול.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גדול ה' ומהלל מאד ולגדולתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

104 וכולא קמיה כלא חשיב

הזוהר אומר שעיקר היראה מה' הוא לירא ממנו מפני שהוא גדול ומושל על הכול, והכול נחשבים לפניו כאין.

Zohar, Introduction 20:188-22:199 ספר הזוהר, הקדמה כ"קפ"ח-

כ"ב:קצ"ט

The genuine type is that which makes a man fear his Master because He is the mighty ruler, the rock and foundation of all worlds, before whom all existing things are as nought, as it has been said: "and all the inhabitants of the earth are as nought" (Dan. 4, 32), and place his goal in that spot which is called yir'ah (fear)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 12

105 והאיש משה ענו מאד

"והאיש משה היה עניו מאוד, יותר מכל אדם על פני האדמה". ענוות משה מיוחסת לחכמה.

Numbers 12:3 במדבר י"ב:ג

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה:

Now the man Moses was very meek, above all the men that —were upon the face of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יב, ג.

106 ראשית חכמה יראת ה'

"ראשית חכמה יראת הוי". יש לקרוא זאת כיראה הנובעת מחכמה.

Psalms 111:10 תהילים קי"א:י

ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עמדת לעד:

The fear of the L-RD is the beginning of wisdom; A good understanding have all they that do thereafter; His praise endureth for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיא, י.

107 בחכמה יסד ארץ

"הוי ייסד ארץ בחכמה, כונן שמים בתבונה". כאן החלק הראשון מוסבר כייסוד "הארץ", מלכות, על ידי חכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

108 אבא יסד ברתא

הערת קה"ת מפנה ל**Zohar III, 256b** למילים האלה.**Zohar III, 256b** זח"ג רנו, ב

הערת קה"ת

זח"ג רנו, ב. זח"ג (רנח, א). שם (רמח, א. רנו סע"ב). ת"ז (תכ"א סו, ב).

ושם (תס"ט קה, ב. קו, ב) די וטאמיר. [כ].

109 אבא יסד ברתא

בפירוש משלי ג, יט, אומר הזוהר: "בחכמה יסד ארץ" — חכמה היא אבא, והארץ היא הבת; "כונן שמים" הוא הבן, עם אמא, שהיא תבונה.

Zohar, Pinchas 100:676-102:682 ספר הזוהר, פנחס ק:תערי"ו-

ק"ב:תרפ"ב

110 אשה יראת ה'

"שקר החן והבל היופי, אשה יראת הוי היא תתהלל". כאן זהו אחד משמותיה של הבת, מלכות.

Proverbs 31:30 משלי ל"א:ל

שֶׁקֶר הַחֵן וְהַבֵּל הַיּוֹפִי אִשָּׁה יִרְאֵת־ה' הִיא תִתְהַלֵּל:

Grace is deceitful, and beauty is vain; But a woman that feareth the L-RD, she shall be praised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי לא, ל.

פסוקה 13

111 העצמות נמשכים מן המוח

הקטע מצטט מספרי אנטומיה שהעצמות נמשכות מן המוח והבשר מן הדם, שמושבו בלב — מקום משכנו של האהבה והיראה. הידיעה וההשגה בגדולת ה', כל אחד לפי יכולתו, הן בחינת העצמות הנמשכות מן המוח.

Niddah 31a:9 נדה ל"א א:ט

תנו רבנן: שלשה שותפין יש באדם — הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו. אביו מזריע הלוכו, שממנו עצמות, וגידים, וצפרננים, ומוח שקראשו, ולוֹכֵן שֶׁבְּעִיָּן. אמו מזרעת אדם, שממנו עור, וקשר, ושערות, ושחור שֶׁבְּעִיָּן. והקדוש ברוך הוא נותן בו רוח, ונשמה, וקלסת פנים, וראיית העין, ושמיצת האוזן, ודבור פה, והלוח רגלים, וכינה, והשכל.

112 רשפי אש

"כי עזה כמוות אהבה... רשפיה רשפי אש, שלהבתייה". הדימוי לאהבה הלוהטת שכלב.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח:ו

שִׁימִי כַּחֲתָם עַל־לִבִּי כַּחֲתָם עַל־זְרוּעִי כִּי־עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׁאֹל קִנְאָה רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שֶׁלֹּהֲבָתֶיהָ:

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm;
For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave;
The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 מקרב איש ולב עמוק

"תוך איש ולב עמוק". הביטוי מושאל לתיאור העומק הפנימי שממנו עולה אהבת הלב.

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז

יִחַפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶשׁ מִחֶפֶשׁ וְקָרַב אִישׁ לִבּוֹ עִמּוֹ:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 כונן שמים בתבונה

"הוי בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה". החלק השני של הפסוק, המיושם על אש הלב הבאה מתבונה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

115 ויגבה לבו בדרכי ה'

נאמר על המלך יהושפט: "ויגבה לבו בדרכי הוי". עוז קדוש בעבודת ה'.

II Chronicles 17:6 דברי הימים ב י"ז:ו

וַיִּגְבֶּה לְבוֹ בְּדַרְכֵּי ה' וְעוֹד הִסִּיר אֶת־הַבָּמֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיְּהוּדָה:

And his heart was lifted up in the ways of the L-RD; and furthermore he took away the high places and the Asherim out of Judah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"ב יז, ו.

116 ואתהלכה ברחבה

"ואתהלכה ברחבה, כי פיקודיך דרשתי". התרחבות הלב.

Psalms 119:45 תהילים קי"ט:מ"ה

וְאֶתְהַלַּכְהָ בְּרַחְבָּהּ כִּי פִקְדֶיךָ דָּרַשְׁתִּי:

;And I will walk at ease, for I have sought Thy precepts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיט, מה.

117 לבי ובשרי ירננו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם פד, ג.

118 לבי ובשרי ירננו

"נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות הוי", לבי ובשרי ירננו אל אל חי". הלב והבשר יחד.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל־אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

119 בחכמה יסד ארץ

"הוי ייסד את הארץ בחכמה". כאן הארץ מסמלת את העשייה, שחכמה מעניקה לה יסוד.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסַּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

120 מוח שליט על הלב

הזוהר אומר שהזיכרון נמצא במוח, הרוכב על הלב ושולט בו, והלב שולט בכבד.

Zohar III, 224a זח"ג רכד, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג רכד, א.

121 אם רץ לכך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ס"י פ"א, מ"ח.

122 אם רץ לכך

"ואם לכך רץ, שוב למקום; שכן נאמר: 'והחיות רצוא ושוב'". זהו המקור לצמד רצוא ושוב.

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א:ח

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

her youth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ל, ד.

128 וילוו עליך וישרתוך

הי אומר לאהרן לקרב את שבט לוי, "והיו לך וגללו עליך ושרתוך". הלויים היו כפופים לכוהנים.

Numbers 18:2 במדבר י"ח:ב'

וגם את־אֶחֶיךָ מִטָּה לְוִי שָׁבַט אֶבְיָה הַקָּרֵב אֲתָךְ וְלָלוּ עֲלֶיךָ וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אֲתָךְ לִפְנֵי אֶהֱלֵה הָעֵדֻת:

And thy brethren also, the tribe of Levi, the tribe of thy father, bring thou near with thee, that they may be joined unto thee, and minister unto thee, thou and thy sons with thee .being before the tent of the testimony

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, ב.

129 העושה — וכמשי"ל

ההערה מזהה את הביטוי "כפי שנתבאר לעיל" עם סוף החלק הראשון של מאמר זה, שבו נתבאר שקוצו של יו"ד מחבר את הי"ד עם הה"א ועושה שלום ביניהם.

הערת קה"ת

סופ"א [כ].

130 אליך ה' נפשי אשא

"אליך הוי' נפשי אשא". הפסוק נקרא כביטוי לביטול של מי שלומד תורה.

Psalms 25:1 תהילים כ"ה:א'

לְדָוֹד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשָׂא:

.of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul [A Psalm]

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 פסוק**131 ובכל נפשך**

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". אהבה של מסירת העצמי.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and .with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 אליך ה' נפשי אשא

"אליך הוי' נפשי אשא". הנשמה נמסרת לה'.

Psalms 25:1 תהילים כ"ה:א'

לְדָוֹד אֵלֶיךָ ה' נַפְשִׁי אֲשָׂא:

.of David. Unto Thee, O L-RD, do I lift up my soul [A Psalm]

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, א.

123 ת"ח צ"ל בו שמינית שבשמינית

רב חייא בר אשי אומר בשם רב שתלמיד חכם צריך שתהיה בו שמינית שבשמינית של גאווה. הדברים מובאים כדי להראות שאפילו עזות קדושה חייבת להישאר במידה מועטה לצד הענווה.

Sotah 5a:16 סוטה ה' א:ט"ז

אָמַר רַב חֵיָיא בְּרַ אֲשִׁי אָמַר רַב: תְּלִמִיד חֲכָם צָרִיךְ שְׂיֵהָא בּוֹ אֶחָד מִשְׁמוֹנָה בְּשִׁמְיָנִית. אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשָׁע: וּמַעֲטָרָא לָקַח כִּי סָאָסָא לְשׁוּבָלְתָא. אָמַר רַבָּא: בְּשִׁמְתָא דְּאִית בָּקָה, וּבְשִׁמְתָא דְּלִית בָּקָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה ה, א.

124 בד"ה יביאו לבוש מלכות

ההערה מציגת שהדיבור המתחיל "יביאו לבוש מלכות" נמצא בין המאמרים על מגילת אסתר בתורה אור.

הערת קה"ת

בתו"א דרושים למגילת אסתר.

125 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". זהו הפסוק מן המאמר בתורה אור שאליו מתייחס הטקסט.

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יְבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֹר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head ;a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

126 המתפלל צריך לכרוע . . איסר כנגד לבו

על מידת ההשתחוות בתפילה: דעה אחת אומרת עד שכל חוליות עמוד השדרה יבלטו, ועולא אומר עד שייראה איסר כנגד לבו. אדמו"ר הזקן מפרש את האיסר כקשירה של המוח אל הלב.

Berakhot 28b:19-20 ברכות כ"ח ב:י"ט-כ'

עולא אָמַר: עַד כְּדִי שְׂיִרְאָה אִיסָר כְּנַגַּד לְבוֹ. רַבִּי חֲנִינָא אָמַר: כִּיּוֹן שְׁנַעְנַע רֹאשׁוֹ — שׁוֹב אֵינוֹ צָרִיךְ. אָמַר רַבָּא: וְהוּא דְּמַצְעַר נַפְשִׁיהּ, וּמַחְזִי כְּמָאן דְּכָרַע. הֲנִי תַמְנִי סָרִי? ! תַּשְׁסְּרִי הוּוּן!

Ulla said : [He must bow] until he sees a ring [of flesh' formed] opposite his heart. R. Hannina said : If he lowered his head, more than that is unnecessary. Raba said : That is so, if it gives him pain [to bow low] and he appears like one making obeisance. As to those eighteen benedictions — ! there are nineteen

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כח, ב. וראה ג"כ תו"א ח"ש טז, ב. ועוד.

127 ואסרה איסר

"ואם אשה תדור נדר להוי' ואסרה איסר..." כאן איסר פירושו קשירה.

Numbers 30:4 במדבר ל':ד'

וְאִשָּׁה כִּי־תִדּוֹר נֶדֶר לַה' וְאִסְרָהּ אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרֶיהָ:

Also when a woman voweth a vow unto the L-RD, and bindeth herself by a bond, being in her father's house, in

פסוקה 17

138 וענין השלום . . לאכללא שמאלא בימינא

ההערה שם מבארת שהשלום בפמליה של מטה פירושו לכלול את השמאל בימין.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי יתרו ע' תשצא ואילך.

139 ולכן נקי הנשמה בת כהן

במאמר של אדמו"ר הזקן, הוזהר דורש את הפסוק "ובת כהן..." ואומר שבת כהן היא הנשמה העליונה, בתו של אברהם אבינו.

Zohar II, 95a זח"ב צה, א

הערת קה"ת

זח"ב צה, א. ראה אגה"ק סי' יב.

140 פני שור מהשמאל

"ודמות פניהם: פני אדם, ופני אריה אל הימין לארבעתם, ופני שור מהשמאל לארבעתם". כאן מדובר בשורש הנפש הבהמית.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

פסוקה 18

141 יש כ"ח עתים

הערת קה"ת מפנה Ecclesiastes 3:2 למילים האלה.

Ecclesiastes 3:2 קהלת ג':ב

הערת קה"ת

קהלת ג, ב ואילך.

142 ואהיה אצלו אמון

"ואהיה אצלו אמון, ואהיה שעשועים יום יום". נאמר על התורה; זהו הפסוק שבביאור שאליו מתייחס הטקסט.

Proverbs 8:30 משלי ח':ל

ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל יום:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 בכל לבבך בשני יצריך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכות פ"ט, מ"ה.

144 בכל לבבך בשני יצריך

"בכל לבבך" — בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע. גם את היצר הרע יש

133 שאתה עתיד ליטלה ממני

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת אלקי נשמה.

134 שאתה עתיד ליטלה ממני

עם היקיצה אומרים: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא... ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבוא". הנשמה שייכת לה.

Berakhot 60b:4 ברכות ס' ב:ד

כי מתער אומר: "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. אתה יצרתה בי, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, רבון כל העולמים, אדון כל הנשמות. ברוך אתה ה', המחזיר נשמות לפגרים מתים".

When he awakens he says : "O my G-d, the soul which Thou hast given me is pure. Thou didst create it within me, Thou didst breathe it into me, Thou preservest it within me, and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter. So long as the soul is within me, I will give thanks unto Thee, O L-rd my G-d and G-d of my fathers, Sovereign of all worlds, L-rd of all souls. Blessed art Thou, O L-rd, Who ... restorest souls unto dead

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

135 בדיה וידעת היום

ההערה מציינת שהמאמר המתחיל "וידעת היום" נמצא בפרשת ואתחנן שבלקוטי תורה.

הערת קה"ת

לקרית פי ואתחנן.

136 וידעת היום

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים..." הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ומעל ועל הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 שלום לרחוק

"שלום שלום לרחוק ולקרב, אמר הוי', ורפאתיו". הפסוק מן המאמר שאליו מתייחס הטקסט.

Isaiah 57:19 ישעיהו נ"ז:י"ט

בורא גיב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרב אמר Havayah ורפאתיו:

Peace, peace, to him that is far off and to him that is near, Saith the L-RD that createth the fruit of the lips; And I will heal him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לרתום לעבודת ה'.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט"ה'

חַיֵּב אָדָם לְכַרֵּךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁשָּׁהוּא מְכַרֵּךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֶאֱמַר (דברים ו) וְאֶהְיֶה אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּכָה וְכָכָה נִפְשֶׁךָ וְכָכָה מֵאֲדָרְךָ. כָּכָה לְכַבֵּד, בְּשֵׁנִי יִצְרִירָה, בְּיִצְרָר טוֹב וּבְיִצְרָר רָע. וְכָכָה נִפְשֶׁךָ, אֶפְלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נִפְשֶׁךָ. וְכָכָה מֵאֲדָרְךָ, כָּכָה מְמוֹנֶה. דְּכָר אַחֵר כָּכָה מֵאֲדָרְךָ, כָּכָה מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדֵה לּוֹ בְּמֵאדָּ מְאֹד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנִגְדֵּךְ שֶׁעַר הַמְּזֻרָח, שֶׁהוּא מְכֻנָּה כְּנִגְדֵּךְ בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים. לֹא יִכְנַס לְהָר הַבֵּית בְּמִקְלוֹ, וּבְמִנְעֵלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with your two impulses, the evil impulse as well as the good impulse. "With all your soul" even though he takes your soul [life] away from you. "With all your might" with all your money. Another explanation, "With all your might" whatever ... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

145 אין עוד

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, אין עוד". ההתבוננות שהופכת את היצר הרע לאהבת ה'.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְהִשְׁבַּתְּ אֶל-לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, לט.

146 בחכמה אתבירי

הוזהר מתאר כיצד כבר בתחילה, בתוך המחשבה (חכמה), נבררו הפסולת והסיגים. זהו המקור לעיקרון שהבירור נעשה באמצעות חכמה.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערת קה"ת

זח"ב רנד, ב.

147 בביאור ע"פ מים רבים

הקטע מסביר שיש שני סוגי דעת: דעת עליון, הנמשכת מכתר ומחברת ומייחדת את חכמה ובינה ואת חסד וגבורה; ודעת תחתון, המתפשטת בתוך המדות כדי להמשיך לתוכן את אור חכמה ובינה. הוא גם מבחין בין מדות הנוולות מתוך השכל לבין מדות ששורשן למעלה מן השכל.

הערת קה"ת

תו"א יט, ב ואילך.

148 מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ונהרות לא ישטפוה". זהו הפסוק שבביאור שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח':ז

מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֲהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֲהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 בדי"ה וכל בניך

הקטע מסביר, בעקבות תניא, פרק 41, שעל האדם לשלב את תכונות הכן והעבד: "וכל בניך" הוא הכן, ואילו "בונריך" הוא העבד — עול תורה, ביטול הרצון שלמעלה מן השכל. באמצעותו מתגלה הרצון העליון שלמעלה מחכמה.

הערת קה"ת

לקר"ת פ' ראה כט, ד.

150 וכל בניך

"וכל בניך לימודי הוי' ורב שלום בניך".

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

151 א"ת בניך אלא בונריך

רבי אלעזר אומר בשם רבי חנינא שתלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, כפי שנאמר: "וכל בניך לימודי הוי' ורב שלום בניך" — אל תקרי "בניך" אלא "בונריך".

Berakhot 64a:14 ברכות ס"ד א:י"ד

אַל תִּקְרִי "בְּנֵיךָ" אֶלָּא "בּוֹנֵיךָ". "שְׁלוֹם רַב לְאֶהְיֵי תוֹרְתְךָ וְאֵין לְמוֹ מְכַשּׁוּלִי". יִהְיֶה שְׁלוֹם בְּחִילָךְ שְׁלוֹה בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ. "לְמַעַן אַחֵי וְרַעֲי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ. לְמַעַן בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ אֲבָקֶשָׁה טוֹב לָךְ". יְהִי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן ה' יִכְרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם.

Great peace have they that love Thy law; and there is no "stumbling for them" (Ps. cxix. 165). "Peace be within thy walls, and prosperity within thy palaces" (ibid, cxix. 7). "For my brethren and companions' sakes, I will now say, Peace be within thee" (ibid. v. 8). "For the sake of the house of the L-rd our G-d, I will seek thy good" (ibid. v. 9). "The L-rd will give strength unto His people; the L-rd will bless His people with peace" (ibid. xxix. 11)[2]

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

152 והיי מעשה הצדקה שלום

"והיה מעשה הצדקה שלום, ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם". הצדקה עושה שלום למטה ולמעלה.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַּת הַצְדָּקָה הַשְׁקֵט וְכִטְח עַד־עוֹלָם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect of righteousness quietness and confidence for ever

הניסוח "לכלי".

Numbers 31:4 במדבר ל"א:ד'

אֶלֶף לַמָּטָה אֶלֶף לַמָּטָה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל תִּשְׁלַחוּ לְצָבָא:

Of every tribe a thousand, throughout all the tribes of Israel,
'shall ye send to the war

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

158 ששם עלו שבטים

ששם עלו שבטים, שבטי י"ה, עדות לישראל, להודות לשם הוי"י. השבטים
בשורשם העליון.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שָׁשִׁים עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבַט־יִקָּה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכב, ד.

159 נטיתי לבי לעשות חוקיך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם קיט, קיב.

160 נטיתי לבי לעשות חוקיך

נטיתי לבי לעשות חוקיך לעולם, עקב". הטיה מלמטה למעלה.

Psalms 119:112 תהילים קי"ט:ק"ב

נְטִיתִי לְבִי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם עֲקֵב:

I have inclined my heart to perform Thy statutes, for ever, at
every step

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 והנה פרח מטה אהרן

והנה פרח מטה אהרן לבית לוי". המטה שפרח באוהל העדות.

Numbers 17:23 במדבר י"ז:כ"ג

וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹא מֹשֶׁה אֶל־אַהֲלֵי הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִטֶּה־אַהֲרֹן לְבֵית
לֵוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֹץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים:And it came to pass on the morrow, that Moses went into the
tent of the testimony; and, behold, the rod of Aaron for the
house of Levi was budded, and put forth buds, and bloomed
blossoms, and bore ripe almonds

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יז, כג.

162 הרם את מטך

וואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו". דברי ה' אל משה על
הים.

Exodus 14:16 שמות י"ד:ט"ז

וְאַתָּה הָרָם אֶת־מִטְּךָ וְנָטָה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיָּבֵשׁ:And lift thou up thy rod, and stretch out thy hand over the
sea, and divide it; and the children of Israel shall go into the
midst of the sea on dry ground

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיה לב, יז. אגה"ק סי' יב.

פסקה 19

153 והיה מעשה הצדקה שלום

ו"מעשה הצדקה שלום". הפסוק הפותח את איגרת הקודש שהמאמר מצטט.

Isaiah 32:17 ישעיהו ל"ב:י"ז

וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה שְׁלוֹם וְעִבְדַּת הַצְדָּקָה הַשְׁקֵט וְכִטְחַ עַד־עוֹלָם:

And the work of righteousness shall be peace; And the effect
of righteousness quietness and confidence for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

154 בד"ה וכל העם רואים

הקטע מסביר ש-248 מצוות העשה הן בחינת "מים", חסדים שבאמצעותם
נמשך אור אין סוף למטה, אך יש בהן גם בחינת "אש", גבורות וגבולות:
סוכה שגבוהה מעשרים אמה פסולה, וחוטא הציצית צריכים להיות שלמים.
נמצא שבתורה יש גם אש וגם מים, אפילו בעשייה גשמית.

הערת קה"ת

תו"א עד, א. ובאוה"ת פי יתרו ע' תשצא.

155 וכל העם רואים את הקולות

ו"כל העם רואים את הקולות ואת הלפידים". נאמר במעמד מתן תורה; זהו
הפסוק שאליו מתייחס המאמר בתורה אור.

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רְאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלְפִידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה
עֹשֶׁן וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֹק:And all the people perceived the thunderings, and the light-
nings, and the voice of the horn, and the mountain smoking;
and when the people saw it, they trembled, and stood afar
off

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 20

156 ממך הכל

ה"כול בא ממך, ומידך נתנו לך". דברי דוד כאשר העם נתן בנדיבות לב
לבניית בית המקדש.

I Chronicles 29:14 דברי הימים א כ"ט:י"ד

וְכִי מִי אֲנִי וּמִי עַמִּי כִּי־נַעֲצֹר כָּח לְהַתְנַדֵּב כְּזֹאת כִּי־מִמֶּךָ הִכָּל וּמִי־דָךְ
נִתְּנוּ לָךְ:But who am I, and what is my people, that we should be able
to offer so willingly after this sort? for all things come of
.Thee, and of Thine own have we given Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יד.

פסקה 22

157 לכל מטות

אלף למטה, אלף למטה, לכל מטות ישראל תשלחו לצבא". כאן מוסבר

now nothing will be withholden from them, which they pur-
pose to do

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

168 ונחנו מה

משה ואהרן אומרים לעם: "ומה אנחנו, כי תלינו עלינו?" מילים אלה
מבטאות את הביטול המוחלט של משה.

Exodus 16:7 שמות ט"ז:

ובקר וראיתם את־כבוד ה' בשמעו את־תלנתיכם עליה ונחנו מה כי
תלינו עלינו:

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD;
for that He hath heard your murmurings against the L-RD;
"?and what are we, that ye murmur against us

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טז, ז-ח.

169 שניך כעדר הרחלים

"שנייך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה, שכולן מתאימות ושכולן אין בהן
שכול". המדרש מיישם את הפסוק על החיילים שנלחמו במדין.

Song of Songs 6:6 שיר השירים ו':

שניך כעדר הרחלים שעלו מן־הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין
בהם:

Thy teeth are like a flock of ewes, Which are come up from
the washing; Whereof all are paired, And none faileth among
them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

170 כי מן המים משיתיהו

בת פרעה קראה לו משה, "כי מן המים משיתיהו". משה קשור למים של
חכמה.

Exodus 2:10 שמות ב':

ויגדל הילד ותבאהו לבת־פרעה ויהי־לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר
כי מן־המים משיתיהו:

And the child grew, and she brought him unto Pharaoh's
daughter, and he became her son. And she called his name
'Moses, and said: 'Because I drew him out of the water

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ב, י.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יד, טז.

163 "הוי", הט שמיר ותדר, גע בהרים ויעשנו". הטיה מלמעלה למטה.

Psalms 144:5 תהילים קמ"ד:

ה' ה־ש־מִירָה וְתִרְדָּ גַע בְּהָרִים וְיַעֲשֵׂנוּ:

O L-RD, bow Thy heavens, and come down; Touch the
mountains, that they may smoke

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 23

164 ויהיו על מדין

"היחלצו מאתכם אנשים לצבא, ויהיו על מדין". מילולית: "על מדין",
והמאמר מפרש זאת כאור השורה מעל שורשה של מדין.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:

וידבר משה אלי־העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו עלי־מדין
ליתת נקמת־ה' במדין:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from
among you for the war, that they may go against Midian, to
execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 אמרו אליו כל

"קחו עמכם דברים ושובו אל הוי"; אמרו אליו: סלח לכל עון וקח טוב".
המילים "אמרו אליו, הכול" נקראות כשם של ה': "הכול".

Hosea 14:3 הושע י"ד:

קחו עִמָּכֶם דְּבָרִים וּשׁוּבוּ אֵלֵי ה' אֲמָרוּ אֵלָיו כָּל־תִּשְׁאָא עֲוֹן וְקַח־טוֹב
וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ:

Take with you words, And return unto the L-RD; Say unto
Him: 'Forgive all iniquity, And accept that which is good; So
will we render for bullocks the offering of our lips

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע יד, ג.

166 ועמ"ש בדי"ה הן עם אחד ושפה אחת

המאמר שם, על הפסוק "הן עם אחד ושפה אחת לכולם", שואל כיצד ייתכן
שיהיה דבר כלשהו מעבר לרצון ה' עבורם, ומה הייתה כוונתם של בוני
המגדל. הוא מסביר שעל ידי ההתכללות וההתחברות שלהם נמשכה הארה
ממקום גבוה מאוד, ולכן "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות".

הערת קה"ת

תו"א נח י, ב. בכת"י 127 (ועוד) — שם נמצא מאמר זה בכמה שינויים) ליתא
הגהה זו, ובמקומה רשום: חנם — וזהו סבת אריכות הגלות עד שיהי
ההתכללות בכל פרטי הנשמות — והנה.

167 הן עם אחד ושפה אחת

"ויאמר הוי": הן עם אחד ושפה אחת לכולם". הדברים נאמרו על בוני מגדל
בבל; זהו הפסוק שבמאמר מתייחס אליו.

Genesis 11:6 בראשית י"א:

ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא־
יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות:

And the L-RD said: 'Behold, they are one people, and they
have all one language; and this is what they begin to do; and

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 363 (Public Domain); Mishnah Torah, Yod ha-hazakah, trans. by Simon Glazer, 1927 (Public Domain); Sefer Mitzvot Katan, Kopys, 1820 (Public Domain); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pardes Rimomim (Public Domain); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silberman, 1929-1934 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likkutei-torah/matos/6/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק